

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА**

Каразінський банківський інститут

Кафедра: **Банківського бізнесу та фінансових технологій**
Спеціальність: **072 Фінанси, банківська справа та страхування**
Освітня програма: **Фінансові технології та банківський менеджмент**

Група: **АФ-21М денна форма навчання**

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

**КРЕДИТНА ПОЛІТИКА КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В УМОВАХ
ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ**

здобувача вищої освіти **Гермаш Аліни Дмитрівни**

Кваліфікаційна магістерська робота допущена до
захисту рішенням кафедри банківського бізнесу та
фінансових технологій

Протокол №4 від «25» листопада 2024 р.

Завідувач кафедри

д.е.н., професор

_____ **Г.М. Азаренкова**

Науковий керівник

к.е.н., доцент

_____ **І.В. Бітнер**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

Факультет _ **Каразінський банківський інститут**
Кафедра **Банківського бізнесу та фінансових технологій**
Рівень вищої освіти **Другий (магістерський) рівень**
Спеціальність **072 Фінанси, банківська справа та страхування**
Освітня програма **Фінансові технології та банківський менеджмент**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри банківського бізнесу
та фінансових технологій,
доктор економічних наук, професор
_____ Г.М. Азаренкова

«25» вересня 2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ

_____ Гермаш Аліни Дмитрівни

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

1. Тема роботи «КРЕДИТНА ПОЛІТИКА КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ»

керівник роботи _____ к.е.н, доц. БІТНЕР І.В.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від «20» вересня 2024 року № 4601-5/2995
та від «01» жовтня 2024 року № 4601-5/3151

2. Строк подання студентом роботи «18» листопада 2024 року

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

У розділі 1: проаналізувати сутність та основні засади кредитної політики комерційного банку; розглянути нормативно-правове забезпечення кредитної діяльності комерційного банку; охарактеризувати методи дослідження кредитної політики комерційного банку.

У розділі 2: розглянути техніко-економічну характеристику АТ «ОЩАДБАНК»; проаналізувати особливості реалізації кредитної політики АТ «ОЩАДБАНК» в умовах економічної нестабільності; дослідити кредитний портфель та оцінити його ефективність.

У розділі 3: розглянути проблеми управління кредитним ризиком та підвищення якості кредитного портфеля в сучасних умовах; розробити економіко-математичні методи оцінки ризику кредитного портфелю; запропонувати рекомендації щодо вдосконалення кредитної політики банку в умовах економічної нестабільності.

4. План роботи

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання	Примітка
1	Вибір теми КМР	01.09.2024	
2	Затвердження плану і завдання КМР	15.09.2024	
3	Виконання КМР	15.11.2024	
4	Подача на кафедру КМР для перевірки наявності запозичень з інших документів	18.11.2024	
5	Проходження процедури допуску до захисту КМР	25.11.2024	
6	Захист КМР	12.12.2024	

5. Дата видачі завдання 25 вересня 2025 р.

Здобувач

_____

А.Д. Гермаш

Керівник роботи

_____

І.В. Бітнер

РЕФЕРАТ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ
«КРЕДИТНА ПОЛІТИКА КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ
НЕСТАБІЛЬНОСТІ»

Гермаш Аліни Дмитрівни

Кваліфікаційна магістерська робота містить 92 сторінки, 17 таблиць, 9 рисунків, список літератури з 54 найменувань, 3 додатки.

Об'єктом дослідження є дослідження кредитної політики комерційного банку.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні засади формування кредитної політики комерційного банку в умовах економічної нестабільності.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи полягає в узагальненні теоретичних положень, науковому обґрунтуванні та розробленні методичних підходів щодо удосконалення кредитної політики банку в умовах економічної нестабільності.

Завданнями кваліфікаційної магістерської роботи є: проаналізувати сутність та основні засади кредитної політики комерційного банку; розглянути нормативно-правове забезпечення кредитної діяльності комерційного банку; охарактеризувати методи дослідження кредитної політики комерційного банку; розглянути техніко-економічну характеристику АТ «ОЩАДБАНК»; проаналізувати особливості реалізації кредитної політики АТ «ОЩАДБАНК» в умовах економічної нестабільності; дослідити кредитний портфель та оцінити його ефективність; розглянути проблеми управління кредитним ризиком та підвищення якості кредитного портфеля в сучасних умовах; розробити економіко-математичні методи оцінки ризику кредитного портфелю; запропонувати рекомендації щодо вдосконалення кредитної політики банку в умовах економічної нестабільності.

За результатами дослідження сформульовані теоретичні та практичні положення, які доведені до конкретних пропозицій щодо вдосконалення кредитної політики банку в умовах економічної нестабільності.

Одержані результати можуть бути використані для вирішення завдань, пов'язаних із кредитною політикою комерційних банків як в Україні, так і в інших державах, оскільки базуються на Міжнародних стандартах публічної фінансової звітності.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: КРЕДИТНА ПОЛІТИКА, КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ, АГРЕСИВНА СТРАТЕГІЯ, КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ, РИЗИКОВІ КРЕДИТИ, РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ КРЕДИТІВ.

ABSTRACT
FOR THE QUALIFICATION MASTER'S THESIS
"CREDIT POLICY OF A COMMERCIAL BANK IN CONDITIONS OF ECONOMIC
INSTABILITY" OF

HERMASH ALINA

The qualifying master's thesis contains 92 pages, 17 tables, 9 figures, a list of literature with 54 titles, 3 appendices.

The object of the study is the study of the credit policy of a commercial bank.

The subject of the study is the theoretical-methodical and practical foundations of the formation of the credit policy of a commercial bank in conditions of economic instability.

The purpose of the qualifying master's work is to generalize theoretical provisions, scientific substantiation and development of methodological approaches to improve the bank's credit policy in conditions of economic instability.

The tasks of the qualifying master's work are:

- to analyze the essence and basic principles of the credit policy of a commercial bank;
- to consider regulatory and legal support of credit activities of a commercial bank;
- describe the methods of researching the credit policy of a commercial bank;
- to consider the technical and economic characteristics of Oshchadbank JSC;
- to analyze the peculiarities of implementing the credit policy of Oshchadbank JSC in conditions of economic instability;
- examine the loan portfolio and evaluate its effectiveness;
- consider the problems of credit risk management and improving the quality of the credit portfolio in modern conditions;
- to develop economic and mathematical methods of credit portfolio risk assessment;
- to offer recommendations on improving the bank's credit policy in conditions of economic instability.

Based on the results of the research, theoretical and practical provisions were formulated, which were brought to concrete proposals for improving the bank's credit policy in conditions of economic instability.

The obtained results can be used to solve problems related to the credit policy of commercial banks both in Ukraine and in other countries, as they are based on International Public Financial Reporting Standards.

KEY WORDS: CREDIT POLICY, COMMERCIAL BANKS, AGGRESSIVE STRATEGY, CREDIT PORTFOLIO, RISK CREDITS, CREDIT RESTRUCTURIN

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ.....	8
1.1 Сутність та основні засади кредитної політики комерційного банку.....	8
1.2 Нормативно-правове забезпечення кредитної діяльності комерційного банку.....	19
1.3 Методологія дослідження кредитної політики комерційного банку.....	26
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ АТ «ОЩАДБАНК» В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ.....	34
2.1 Загальна характеристика АТ «Ощадбанк».....	34
2.2 Аналіз особливостей реалізації кредитної політики АТ «Ощадбанк» в умовах економічної нестабільності.....	47
2.3 Аналіз кредитного портфелю АТ «Ощадбанк» та оцінка його ефективності.....	50
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ АТ «ОЩАДБАНК» В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ.....	58
3.1 Проблеми управління кредитним ризиком та підвищення якості кредитного портфелю АТ «Ощадбанк» в сучасних умовах.....	58
3.2 Економіко-математичні методи оцінки ризику кредитного портфелю АТ «Ощадбанк».....	63
3.3 Рекомендації щодо вдосконалення кредитної політики АТ «Ощадбанк» умовах економічної нестабільності.....	71
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82
ДОДАТКИ.....	88

ВСТУП

Управління кредитною політикою банку має велике значення, особливо в умовах негативних економічних процесів в Україні. Здійснення ефективного управління цим активом дозволяє мінімізувати кредитні ризики, забезпечувати фінансову стабільність та підтримувати прибутковість банку. В умовах економічної нестабільності, спричиненої війною та іншими економічними потрясіннями, банки зіштовхуються з підвищеними ризиками непогашення кредитів. Тому детальний аналіз платоспроможності позичальників, диверсифікація кредитного портфеля і постійний моніторинг якості активів стають основними умовами для стабільної роботи банківської системи.

Розумне управління кредитною політикою дозволяє банкам оперативно реагувати на зміни ринку, ефективно вирішувати виникаючі проблеми та ухвалювати зважені рішення з питань кредитування. Це сприяє збереженню довіри вкладників і інвесторів, що є надзвичайно важливим для стабільності як банківської системи, так і економіки в цілому.

Джулій Л.В., Білорусець Л.М., Ємчук Л.В., Бочуля Н.В. проаналізували кредитну політику «Ощадбанку» в умовах економічної нестабільності, тоді як Катан Л.І. та Мішенський В.В. провели більш широкий аналіз сучасного стану кредитного ринку України. Значна кількість дослідників, серед яких Нікольчук Ю.М., Лопатовська О.О., Пухальська Н.О., Свердлик З.М. та Пізнюк Л.В. зосередилися на різних аспектах управління кредитними ризиками та їх мінімізації в банках.

Вовк В. , Мовчан А., Гаврилко Т.О., Науменко В.С., Коблянська О. І., Захарчук А. І., Коблянська Г. Ю. досліджували сутність, практику та шляхи вдосконалення управління кредитною діяльністю банківських установ.

Метою дослідження є узагальнення теоретичних і методичних засад, а також розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму управління

кредитним портфелем АТ «Ощадбанк».

У якості завдань виділено такі, як:

- розкрити сутність та основні засади кредитної політики комерційного банку;
- дослідити нормативно-правове забезпечення кредитної діяльності комерційного банку;
- з'ясувати методологія дослідження кредитної політики комерційного банку;
- охарактеризувати АТ «Ощадбанк»;
- проаналізувати особливості реалізації кредитної політики АТ «Ощадбанк» в умовах економічної нестабільності;
- дослідити кредитний портфель АТ «Ощадбанк» та оцінити його ефективність;
- розглянути проблеми управління кредитним ризиком та підвищення якості кредитного портфеля АТ «Ощадбанк» в сучасних умовах;
- розробити економіко-математичні методи оцінки ризику кредитного портфелю АТ «Ощадбанк»;
- запропонувати шляхи щодо вдосконалення кредитної політики АТ «Ощадбанк» умовах економічної нестабільності.

Об'єктом дослідження є кредитна політика банку АТ «Ощадбанк».

Предметом дослідження обрано теоретичні, методичні та практичні аспекти управління кредитною політикою банку.

Інформаційною основою дослідження виступає широкий набір джерел, до яких належать офіційні документи, зокрема законодавчі акти, що регулюють кредитну діяльність банків, статистичні звіти та дані Національного банку України, фінансові звіти АТ «Ощадбанк», а також наукові праці вітчизняних та міжнародних експертів у сфері управління кредитними портфелями банків, аналітичні матеріали та інші інформаційні ресурси.

У процесі дослідження було застосовано різноманітні методи, як загально-наукові, так і спеціальні. Серед загально-наукових методів були використані аналіз

літературних джерел для формування теоретичної бази, синтез, дедуктивний і індуктивний підходи, класифікація, систематизація та узагальнення.

Зі спеціальних методів були застосовані лінійний та логарифмічний аналіз для оцінки динаміки та структурних змін кредитного портфеля АТ «Ощадбанк», коефіцієнтний аналіз для визначення ефективності управління кредитним портфелем, компаративний аналіз для порівняння показників кредитної діяльності АТ «Ощадбанк» із середньогалузевими даними банківської системи України, а також методи економіко-математичного моделювання для оптимізації структури кредитного портфеля банку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКА КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

1.1 Сутність та основні засади кредитної політики комерційного банку

Кредит є одним з основних інструментів банківської діяльності, що полягає в наданні фінансових ресурсів клієнтам на умовах повернення, строковості та платності. Його сутність полягає в тому, що банк тимчасово передає свої або залучені кошти позичальнику для задоволення його фінансових потреб, створюючи таким чином можливість розвитку бізнесу, реалізації особистих проєктів чи покриття невідкладних витрат. Значення кредиту в діяльності банку важко переоцінити, адже це один з головних джерел прибутку. За рахунок процентної ставки банк отримує дохід, що є основою його фінансової стабільності та можливістю здійснювати інші операції. Крім того, кредитна діяльність сприяє розширенню клієнтської бази та зміцненню ділових відносин із партнерами.

Кредитна політика комерційного банку являє собою сукупність принципів, методів і заходів, спрямованих на управління кредитною діяльністю з метою забезпечення стабільного розвитку банку, підтримки його ліквідності та прибутковості. Основні складові кредитної політики - визначення умов надання кредитів, критерії відбору позичальників, методи оцінки кредитного ризику, процедури моніторингу та контролю за використанням наданих позик. Ця політика формується з урахуванням внутрішніх можливостей банку та зовнішніх економічних умов, що дозволяє адаптувати кредитну діяльність до змін ринкового середовища. Збалансована кредитна політика сприяє мінімізації ризиків неповернення кредитів, ефективному розподілу ресурсів і підтримці фінансової стабільності банківської установи.

Основні засади кредитної політики комерційного банку визначають принципи

та напрямки, за якими банк здійснює свою кредитну діяльність. Ці засади є важливими для забезпечення ефективного управління кредитними ризиками, підтримки фінансової стабільності та досягнення стратегічних цілей банку. Вони містять правила та процедури, які регулюють процес надання кредитів, відбору позичальників, оцінки їхньої кредитоспроможності та контролю за використанням кредитних ресурсів.

Формування збалансованої та ефективної кредитної політики дозволяє банку не лише мінімізувати ризики, але й підвищити конкурентоспроможність на ринку фінансових послуг.

Елементи кредитної політики комерційного банку

Джерело: [9]

Рис. 1.1. Елементи кредитної політики комерційного банку

Трактування кредитної політики банку у контексті думок різних авторів відображено у табл.1.1.

Таблиця 1.1

Трактування кредитної політики банку у контексті думок різних авторів

Автор(и)	Опис
Джулій Л. В., Білорусець Л. М., Ємчук Л. В., Бочуля Н. В. [9]	Кредитна політика - це набір стратегій, правил, процедур і критеріїв, які визначають умови надання кредитів і управління кредитним ризиком банку або фінансової установи. Ця політика визначає параметри кредитування, такі як процентні ставки, строки погашення, обов'язковість застави чи поручительства, а також механізми розгляду та прийняття рішень щодо надання кредитів.
Катан Л. І., Мішенський В. В. [15]	Кредитна політика - це система стратегій, правил, процедур і критеріїв, що визначають підходи банку до надання кредитів, управління кредитним ризиком та керування кредитним портфелем. Вона охоплює такі аспекти, як умови видачі кредитів, процедури прийняття рішень щодо кредитування, встановлення процентних ставок, політика забезпечення, моніторинг кредитів та процедури врегулювання проблемних кредитів.
Нікольчук Ю. М., Лопатовська О. О. [24]	Кредитна політика представляє собою набір стратегій, правил та процедур, які визначають, як банк надає кредити, управляє кредитними ризиками та встановлює умови кредитування. Ця політика відображає стратегічний підхід банку до кредитування та враховує фінансові цілі, ринкові умови та регулятивні вимоги. Вона визначає основні принципи, за якими банк буде керувати своєю кредитною діяльністю з метою забезпечення стабільності та ефективності фінансових операцій.
Пухальська Н. О. [42]	Кредитна політика - це набір стратегій, процедур і правил, які визначають підходи банку до надання кредитів, управління кредитним ризиком та встановлення умов кредитування. Вона відображає стратегічний підхід банку до кредитування і визначає основні принципи, за якими він здійснює свою кредитну діяльність. Кредитна політика бере до уваги фінансові цілі банку, його ризиковий профіль, ринкові умови та вимоги регулювальних органів для забезпечення ефективного управління кредитним портфелем і збереження фінансової стійкості.
Свердлик З. М., Пізнюк Л. В. [44]	Кредитна політика - це визначені принципи, стратегії та процедури, що керують наданням кредитів банком. Вона охоплює умови кредитування, процедури оцінки кредитоспроможності, критерії видачі кредитів, управління кредитним ризиком та механізми контролю. Кредитна політика встановлює рамки для прийняття рішень з надання кредитів та допомагає забезпечити стабільність фінансового портфеля банку.

Джерело: складено автором на основі [9,15,24,42,44]

Основні засади кредитної політики комерційного банку відображено у табл.1.2.

Таблиця 1.2

Основні засади кредитної політики комерційного банку

Засада	Опис
Принципи надання кредитів	Визначаються загальні правила та умови надання кредитів, включаючи цільове використання коштів, строки кредитування та розмір процентної ставки.
Оцінка кредитоспроможності	Містить методи та критерії аналізу фінансового стану позичальника, його платоспроможності та ризиків, пов'язаних із кредитуванням.
Диверсифікація ризиків	Передбачає розподіл кредитного портфеля між різними секторами економіки, регіонами та видами позичальників для зниження ризику неповернення кредитів.
Контроль і моніторинг	Містить процедури постійного спостереження за станом виданих кредитів, своєчасного виявлення проблем і вжиття заходів щодо їх усунення.
Умови забезпечення кредитів	Визначають вимоги до застави, гарантій та інших форм забезпечення, які використовуються для мінімізації ризиків неповернення кредитів.
Процедури врегулювання проблемних кредитів	Описують дії банку щодо роботи з проблемними кредитами, включаючи реструктуризацію, судове стягнення та продаж застави.
Формування резервів	Містить правила створення резервів для покриття можливих втрат від кредитної діяльності відповідно до нормативних вимог та внутрішніх політик банку.
Стратегія ціноутворення	Визначає підходи до встановлення процентних ставок і комісійних зборів за кредитами з урахуванням ринкової кон'юнктури та конкурентного середовища.
Етичні стандарти	Включають принципи етики та прозорості у відносинах з клієнтами, забезпечення конфіденційності та захисту прав споживачів фінансових послуг.

Джерело: складено автором на основі [47]

Ці засади формують основу для розробки конкретних політик і процедур, що регулюють кредитну діяльність банку, забезпечуючи системний підхід до управління кредитним портфелем і підвищення його ефективності. Розглянемо кожну більш детально.

На думку Вовк В. та Мовчан А. принципи надання кредитів передбачають

встановлення основних правил та умов, за якими банк надає позики своїм клієнтам. Вони містять визначення конкретних цілей, на які можуть бути використані кредитні кошти, максимальні терміни, на які може бути виданий кредит, та розмір процентної ставки, що буде застосовуватися до наданої суми [3]. Ці принципи допомагають банку ефективно керувати своєю кредитною діяльністю, забезпечуючи при цьому чіткі та зрозумілі умови для позичальників.

Гаврилко Т.О., Науменко В.С. вважають що оцінка кредитоспроможності містить використання методів і критеріїв для аналізу фінансового стану позичальника. Вона передбачає оцінку здатності клієнта своєчасно та повністю погашати кредит, враховуючи його доходи, витрати, зобов'язання та інші фінансові показники. Також аналізуються потенційні ризики, пов'язані з кредитуванням, щоб визначити ймовірність неповернення позики [5]. Цей процес допомагає банку приймати обґрунтовані рішення щодо надання кредитів і мінімізувати можливі фінансові втрати.

На думку Коблянська О. І., Захарчук А. І., Коблянська Г. Ю. диверсифікація ризиків полягає у розподілі кредитних ресурсів між різними секторами економіки, географічними регіонами та типами позичальників [14]. Це робиться з метою зниження загального ризику неповернення кредитів, оскільки ризики в окремих секторах чи регіонах можуть виявитися різними та залежать від різних факторів. Наприклад, різні сектори економіки можуть переживати різні цикли, а різні регіони можуть бути вражені різними економічними чинниками. Такий підхід допомагає банку розподілити ризики більш ефективно та зменшити вплив можливих негативних подій на весь кредитний портфель.

Контроль і моніторинг охоплює систему процедур, які забезпечують постійне спостереження за станом виданих кредитів з метою вчасного виявлення будь-яких проблем або невідповідностей. Це аналіз платіжної дисципліни позичальників, виявлення змін у їхній фінансовій ситуації, а також реакцію на зміни в економічному оточенні. Під час контролю і моніторингу потрібно оперативно реагувати на будь-які

виявлені проблеми і приймати відповідні заходи для їх усунення, щоб зберегти стабільність кредитного портфеля та мінімізувати можливі втрати.

Умови забезпечення кредитів встановлюють вимоги до різних форм забезпечення, таких як застава, гарантії та інші види гарантування, що використовуються з метою зменшення ризику неповернення кредитів. Ці умови визначаються банком на підставі аналізу фінансової стійкості позичальника та його платоспроможності. Наприклад, умовами може бути вимога надання цінностей або майна в заставу, укладання договорів з поручителями або боржниками-гарантами, або отримання страхових полісів на випадок непередбачених обставин. Ці умови допомагають банку забезпечити себе в разі неплатоспроможності позичальника та знизити ризик втрат.

Процедури врегулювання проблемних кредитів охоплюють заходи, які банк вживає, коли позичальники не можуть своєчасно або повністю погасити свої кредити. Вони містять реструктуризацію кредитів, що полягає у зміні умов кредиту, таких як продовження строків погашення, зменшення щомісячних платежів або зниження процентних ставок, щоб допомогти позичальнику впоратися зі своїми фінансовими труднощами. Якщо реструктуризація не допомагає, банк може вдатися до судового стягнення, що передбачає звернення до суду для примусового стягнення заборгованості через судові процеси та отримання відповідних рішень. У випадку, якщо борг не може бути погашений навіть після судового втручання, банк може продати заставне майно, надане позичальником як забезпечення кредиту, щоб покрити втрати. Ці процедури допомагають банку мінімізувати втрати та ефективно управляти проблемними кредитами [22, с. 64].

Формування резервів містить правила, за якими банк створює резерви для покриття можливих втрат від кредитної діяльності. Ці правила розробляються відповідно до нормативних вимог та внутрішніх політик банку. Резерви створюються для забезпечення фінансової стабільності банку і покриття збитків, що можуть виникнути у разі неповернення кредитів. Процес формування резервів містить оцінку

кредитного ризику та визначення необхідних обсягів резервів, які відраховуються з прибутку банку. Це дозволяє банку бути підготовленим до непередбачуваних фінансових втрат і підтримувати свою ліквідність.

Стратегія ціноутворення визначає підходи до встановлення процентних ставок і комісійних зборів за кредитами, враховуючи ринкову кон'юнктуру та конкурентне середовище. Вона містить аналіз ринкових умов, таких як попит і пропозиція на кредитні ресурси, макроекономічні фактори та дії конкурентів. На основі цього аналізу банк визначає оптимальні процентні ставки і комісії, які забезпечують конкурентоспроможність його кредитних продуктів, прибутковість кредитної діяльності та залучення нових клієнтів, одночасно зберігаючи фінансову стійкість.

Етичні стандарти включають в себе набір принципів етики та прозорості, які дотримується банком у відносинах з клієнтами. Ці стандарти передбачають забезпечення конфіденційності і захисту прав споживачів фінансових послуг, включаючи відкритість щодо умов та умов кредитування, а також інформування клієнтів про їхні права та обов'язки. Крім того, етичні стандарти визначаються шанобливе та чесне поводження з клієнтами, уникнення конфлікту інтересів та додержання високих стандартів професійної поведінки. Ці принципи сприяють побудові довіри між банком і його клієнтами та сприяють створенню стійких та ефективних відносин.

Система кредитування складається з кількох головних елементів, що взаємодіють між собою для надання та обслуговування кредитів. Основу цієї системи формують банки та інші фінансові установи, які надають кредити. Провідним елементом є також позичальники – фізичні або юридичні особи, що отримують фінансові ресурси. Кредитування базується на певних принципах, таких як строковість, платність та повернення.

Головними складовими процесу є аналіз кредитоспроможності клієнта, визначення умов кредиту (відсоткові ставки, строки погашення, забезпечення), підписання договору, видача коштів, а також подальший контроль за виконанням

зобов'язань позичальником. Ця структура забезпечує ефективне функціонування кредитної системи, сприяє управлінню ризиками та забезпечує надійність повернення коштів банку.

Кредитний портфель банку – це сукупність усіх наданих кредитів, які перебувають в управлінні банку на певний момент. Він складається з різних видів кредитів: короткострокових і довгострокових, споживчих, іпотечних, бізнес-кредитів тощо. Основна мета формування кредитного портфеля – забезпечення прибутковості банку при одночасному управлінні ризиками.

Провідним елементом є диверсифікація кредитного портфеля, що допомагає зменшити ризик неповернення коштів, розподіляючи його серед різних позичальників, галузей економіки або регіонів. Ефективне управління кредитним портфелем передбачає постійний моніторинг якості виданих кредитів, аналіз кредитних ризиків та прийняття рішень щодо можливих реструктуризацій або стягнень.

Формування кредитного портфеля банку залежить від низки факторів, які впливають на його склад, якість та прибутковість. Основні серед них відображені у табл.1.3.

Таблиця 1.3

Фактори, що впливають на формування кредитного портфеля банку

Фактор	Опис
Економічна ситуація	Стан економіки впливає на кредитоспроможність позичальників та ризики неповернення кредитів. Під час економічного зростання банки активніше видають кредити, а в періоди криз посилюють вимоги.
Регуляторні вимоги	Центральні банки та фінансові регулятори встановлюють правила щодо кредитування, такі як обмеження на розмір кредитів, резервування коштів або вимоги до капіталу.
Відсоткові ставки	Рівень відсоткових ставок впливає на попит на кредити. Високі ставки зменшують кількість позичальників, а низькі ставки стимулюють кредитування.
Диверсифікація ризиків	Банки уникають концентрації кредитів в одній галузі або серед невеликої кількості позичальників для зниження ризику збитків.
Кредитна політика банку	Внутрішні правила банку визначають пріоритети кредитування, вимоги до забезпечення, максимальні строки та суми кредитів.

Попит на кредити	Попит залежить від потреб клієнтів, зокрема бізнесів для інвестицій та фізичних осіб для споживчих потреб, що впливає на структуру кредитного портфеля.
------------------	---

Джерело: складено автором

Всі ці фактори взаємодіють і формують загальний баланс між ризиками та прибутковістю кредитного портфеля банку.

Принципи побудови кредитного портфеля є основними правилами, які банк застосовує для управління ризиками та забезпечення його стабільності та прибутковості. Основні принципи відображено у табл.1.4.

Таблиця 1.4

Фактори, що впливають на кредитну політику банку

Фактор	Опис
Макроекономічна ситуація	Економічні умови в країні або світі впливають на рішення банків щодо видачі кредитів. В умовах нестабільності банки можуть знижувати обсяги кредитування та посилювати вимоги до позичальників.
Монетарна політика центрального банку	Рішення центрального банку щодо облікової ставки та інших інструментів впливають на вартість кредитів. Підвищення ставки призводить до зростання відсоткових ставок за кредитами.
Регулятивні вимоги	Законодавчі норми та вимоги фінансових регуляторів регулюють обсяги кредитування, резерви та мінімальні вимоги до капіталу
Кредитний ризик	Високий ризик неповернення кредитів або фінансова нестабільність клієнтів змушує банки підвищувати вимоги до позичальників, збільшувати забезпечення та ставки.
Конкуренція на ринку	Рівень конкуренції серед банків впливає на умови кредитування. Щоб залучити більше клієнтів, банки можуть пом'якшувати політику, знижуючи ставки або спрощуючи процедури.
Фінансова стратегія банку	Стратегія банку щодо доходності, ризиків і ліквідності визначає управління кредитним портфелем, ринки, які банк обслуговуватиме, та пропоновані продукти.
Стан клієнтської бази	Типи клієнтів та їхні фінансові потреби впливають на кредитну політику банку, який може коригувати пропозиції в залежності від попиту.
Технологічні інновації	Впровадження цифрових рішень та автоматизація процесів дозволяють банкам швидше оцінювати кредитоспроможність клієнтів, зменшуючи ризики та прискорюючи процес видачі кредитів.

Джерело: складено автором на основі [22, с. 64]

Застосування цих принципів допомагає банкам ефективно керувати своїми активами, знижувати ризики та забезпечувати стабільність кредитного портфеля.

Кредитна політика банку визначає підходи та правила щодо надання кредитів, і вона формується під впливом різних факторів, які впливають на її стратегію, ризики та ефективність. Основні фактори, що впливають на кредитну політику банку:

1. Макроекономічна ситуація – економічні умови в країні або світі, такі як рівень інфляції, економічне зростання, безробіття та інші показники, впливають на рішення банку щодо видачі кредитів. В умовах економічної нестабільності банки можуть знижувати обсяги кредитування та посилювати вимоги до позичальників.

2. Монетарна політика центрального банку – рішення центрального банку щодо облікової ставки, резервних вимог та інших монетарних інструментів впливають на вартість кредитів. Підвищення облікової ставки призводить до зростання відсоткових ставок за кредитами, що знижує попит на них.

3. Регулятивні вимоги – на кредитну політику банку впливають законодавчі норми та вимоги фінансових регуляторів, які регулюють обсяги кредитування, резерви на покриття ризиків, мінімальні вимоги до капіталу та інші правила. Це забезпечує фінансову стабільність, але обмежує свободу банку у прийнятті рішень.

4. Кредитний ризик – ризики неповернення кредитів, фінансова нестабільність клієнтів та галузей змушують банки адаптувати свою кредитну політику. Високий ризик веде до підвищення вимог до позичальників, збільшення забезпечення та вищих ставок.

5. Конкуренція на ринку – рівень конкуренції серед банків впливає на умови кредитування. Банки можуть пом'якшувати свою політику, щоб залучити більше клієнтів, знижуючи ставки або спрощуючи процедури видачі кредитів.

6. Фінансова стратегія банку – кожен банк формує свою стратегію щодо доходності, ризиків та ліквідності. Це визначає, яким чином він буде керувати своїм кредитним портфелем, які сегменти ринку буде обслуговувати та які продукти пропонуватиме.

7. Стан клієнтської бази – типи клієнтів (фізичні особи, малий і середній бізнес, великі корпорації) та їхні фінансові потреби впливають на кредитну політику банку. Банк може коригувати свої кредитні пропозиції в залежності від попиту на різні продукти.

8. Технологічні інновації – впровадження цифрових рішень та автоматизація процесів змінюють підходи до кредитування. Банки можуть застосовувати сучасні технології для оцінки кредитоспроможності клієнтів, що дозволяє пришвидшити процес видачі кредитів і зменшити ризики.

Ці фактори в сукупності формують кредитну політику банку, змушуючи його балансувати між ризиками, прибутковістю та відповідністю ринковим умовам.

Кредитна політика банку стикається з рядом викликів, які впливають на її ефективність та стабільність. Серед основних викликів – економічна нестабільність, яка створює підвищені ризики для кредиторів і змушує банки переглядати умови видачі позик. Зростання кредитних ризиків через погіршення фінансового стану позичальників також ускладнює управління портфелем, адже банк має бути обережним у виборі клієнтів.

Регулятивні обмеження, що постійно змінюються, змушують банки адаптуватися до нових правил, які можуть обмежувати можливості для зростання та підвищувати витрати на дотримання норм. Конкуренція на ринку кредитування вимагає від банків гнучкості в умовах кредитів, що може знижувати прибутковість через тиск на зниження відсоткових ставок.

Ще одним викликом є технологічні зміни. Інновації вимагають від банків інвестувати в автоматизацію та цифровізацію процесів, щоб залишатися конкурентоспроможними та ефективними, але ці інвестиції можуть бути дорогими. Усі ці виклики змушують банки постійно переглядати та коригувати свою кредитну політику, щоб забезпечити баланс між ризиками та дохідністю.

Отже, сутність кредитної політики комерційного банку полягає в системі стратегій, правил і процедур, які визначають, як банк надає кредити та керує

кредитним ризиком. Основні засади цієї політики включають умови кредитування, процес прийняття рішень щодо надання кредитів, оцінку кредитоспроможності клієнтів, встановлення процентних ставок, управління кредитним портфелем та механізми моніторингу та контролю. Ці принципи і правила допомагають банку забезпечити ефективне управління кредитними ресурсами, мінімізувати ризики та досягти фінансових цілей.

1.2 Нормативно-правове забезпечення кредитної діяльності комерційного банку

Діяльність комерційних банків, так само як і робота інших суб'єктів підприємницької сфери, регулюється Конституцією України, відповідними законами та підзаконними актами. Згідно зі статтею 42 Конституції України [18], кожен громадянин має право займатися підприємницькою діяльністю, якщо це не заборонено законом. Держава має зобов'язання забезпечувати захист конкуренції та підприємницької діяльності, запобігаючи зловживанням монопольним станом на ринку, неправомірному обмеженню конкуренції та недобросовісній поведінці у конкурентному середовищі.

Господарський кодекс України, прийнятий 16 січня 2003 року, встановлює «правові основи господарської діяльності відповідно до Конституції України, яка базується на різноманітті суб'єктів господарювання різних форм власності. У статті 42 цього кодексу надається визначення підприємництва: це самостійна, ініціативна, систематична господарська діяльність, яку здійснюють суб'єкти господарювання (підприємці) на власний ризик з метою досягнення економічних і соціальних результатів та отримання прибутку» [7]. Згідно з пунктом 1 статті 43, підприємці мають право без обмежень самостійно здійснювати будь-яку підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. Пункт 2 цієї статті передбачає, що

«особливості здійснення окремих видів підприємництва визначаються законодавчими актами. У пункті 3 статті 43 зазначається, що перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, а також перелік видів діяльності, підприємництво в яких забороняється, встановлюється виключно законом. Згідно з пунктом 4 статті 43, здійснення підприємницької діяльності забороняється органам державної влади та органам місцевого самоврядування. Підприємницька діяльність посадових і службових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування обмежується законом у випадках, передбачених частиною другою статті 64 Конституції України. Стаття 44 Господарського кодексу визначає основні принципи підприємницької діяльності» [7], зокрема:

- підприємницька діяльність здійснюється на основі вільного вибору підприємцем видів підприємницької діяльності.
- підприємець має право самостійно формувати програму діяльності, обирати постачальників та споживачів продукції, залучати ресурси та встановлювати ціни на продукцію та послуги.
- підприємець має вільну можливість наймати працівників.
- підприємець несе комерційний ризик і має право вільно розпоряджатися прибутком після сплати податків та інших платежів.
- підприємець має право самостійно здійснювати зовнішньоекономічну діяльність та використовувати свою частку валютної виручки на свій розсуд [7].

Статтею 45 Господарського кодексу України встановлено, що «підприємництво в Україні може здійснюватися у будь-яких організаційних формах, передбачених законом, на вибір підприємця. Порядок створення, державної реєстрації, діяльності, реорганізації та ліквідації суб'єктів підприємництва у різних організаційних формах визначається Господарським кодексом України та іншими законами» [7].

Правові основи діяльності банків, їх створення та основні принципи регулюються Законом України «Про банки та банківську діяльність». Згідно з цим законом, банк – «юридична особа, яка отримала виключне право на підставі ліцензії

Національного банку України на здійснення таких операцій: залучення коштів у вклади фізичних та юридичних осіб та їх розміщення від свого імені та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб» [31].

Банки є юридичними особами і мають економічну самостійність, що означає, що вони повністю незалежні від виконавчих органів державної влади у своїх рішеннях, що стосуються оперативної діяльності та не відповідають вимогам або вказівкам, що не відповідають чинному законодавству. Всі комерційні банки підпорядковані Національному банку України, який «надає дозвіл у вигляді ліцензій на проведення банківських операцій. Комерційні банки, незалежно від їх підпорядкованості та форми власності, здійснюють облік згідно з вимогами та інструкціями Національного банку України, а також основними документами та нормативними актами, що прийняті Верховною Радою України. Методичне керівництво бухгалтерським обліком у банках здійснює Національний банк України, який встановлює єдині правила бухгалтерського обліку в банках на базі комплексної автоматизації та комп'ютеризації, враховуючи міжнародні стандарти та чинне законодавство України. Національний банк також розробляє та затверджує План рахунків бухгалтерського обліку в банках, вказівки щодо його застосування та інші нормативні акти з питань бухгалтерського обліку та звітності» [40].

Основний законодавчий документ, на який посилаються банки України у своїй діяльності, - це Закон України «Про банки та банківську діяльність» від 7 грудня 2000 року № 2121-III (з останніми змінами від 24 листопада 2009 року за Законом № 1533-17). Цей Закон регулює взаємовідносини банків з їх клієнтами [31].

Стаття 49 Закону «розглядає кредитні операції та визначає, що банки можуть укладати угоди про консорціумне кредитування для спільного фінансування. У рамках таких угод банки-учасники встановлюють умови кредиту та визначають банк, що відповідальний за їх виконання, з ризиком, що пропорційний їх внескам у консорціум. Банк повинен мати підрозділ, що відповідає за надання кредитів та управління операціями з кредитування, але не може надавати кредити для придбання

своїх власних цінних паперів, за винятком дозволу Національного банку. Вимагається дотримання основних принципів кредитування, включаючи перевірку кредитоспроможності та наявність забезпечення, і встановлені Національним банком вимоги щодо ризиків. Кредит не може бути виданий під процентну ставку, яка нижча за ту, що встановлена банком для себе, і процентну ставку по депозитах, за винятком, якщо це не призведе до збитків для банку. Банк може видавати бланкові кредити, якщо це не порушує економічних нормативів» [31].

Безпроцентні кредити заборонені, за винятком випадків, визначених законом. У випадку непогашення кредиту чи відсотків банк має право вимагати примусової оплати боргу, якщо це передбачено угодою. Міжбанківські кредитні відносини регулюються Цивільним кодексом, нормативними актами Національного банку, статутами комерційних банків та кредитними угодами. Комерційні банки надають кредитне обслуговування підприємствам на умовах договору, і це робиться саме банком, а не його філіями або відділеннями. Однак, якщо структурна одиниця банку отримала відповідні повноваження, вона може укладати кредитні угоди від імені банку. В таких випадках банк є стороною угоди, а не його структурна одиниця. Але якщо структурна одиниця уклала угоду без відповідних повноважень, а потім була схвалена банком, це регулюється статтею 63 Цивільного кодексу України.

Закон України «Про аудиторську діяльність» визначає «правові основи проведення аудиторської діяльності в країні з метою забезпечення незалежного фінансового контролю та захисту інтересів користувачів фінансової інформації» [30]. Закон «Про заставу» регулює «відносини між банком і клієнтом щодо застави майна для забезпечення кредиту» [36]. Закон «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» визначає правовий режим стосовно рухомого майна, встановленого для забезпечення виконання зобов'язань та інших прав юридичних та фізичних осіб [35]. Постанова Національного банку України «Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за

кредитними операціями банків» регламентує процес формування та використання резерву для компенсації можливих втрат в кредитних операціях банків.

Постанова Національного банку України «Про затвердження Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків» установлює правила формування та використання спеціального резерву для компенсації можливих збитків, що виникають внаслідок кредитних операцій банків. Резерв для відшкодування можливих втрат є обов'язковим і створюється з метою врахування ризиків, пов'язаних з кредитуванням, що є характерними для банківської діяльності. Це визнання витрат, які виникають у зв'язку з можливим погіршенням якості активів або зростанням ризиків, пов'язаних з кредитними операціями.

Відповідно до статті 370 Цивільного кодексу України та статті 16 Закону України «Про страхування» від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР (остання редакція від 14 серпня 2009 року на підставі Закону № 1447-17), «страхувальник, укладаючи договір страхування, має право включити в нього умову про виплату страхової суми третій особі, зокрема банку, від якого він отримав кредит» [41].

Таким чином, арбітражний суд «повинен перевірити не лише відповідність умов договору чинному законодавству, але й наявність умови про виплату страхової суми банку, що надав кредит. Якщо така умова відсутня, банк не має правових підстав вимагати від страхової компанії сплати суми неповернутого позичальником кредиту та відсотків, навіть якщо між страховиком і страхувальником укладено договір страхування несвоєчасної виплати кредиту» [5].

Коли банк надає кредит з умовою його страхування, він має переконатися, що в договорі зазначено обов'язок страхової компанії виплатити страхову суму банку в разі настання страхового випадку.

Як передбачено частиною третьою статті 18 Закону України «Про страхування», договір страхування «набирає чинності з моменту внесення першого страхового платежу, якщо інше не передбачене умовами страхування. Загальні умови та порядок

проведення добровільного страхування визначаються правилами страхування, які встановлюються страховиком самостійно, відповідно до статті 6 цього Закону» [41].

Згідно зі статтею 33 Господарського процесуального кодексу, «кожна сторона зобов'язана довести обставини, на які посилається як на підставу своїх вимог чи заперечень. Тому позивач (банк) повинен надати докази, що його вимоги щодо стягнення страхової суми зі страховика базуються на чинному договорі страхування. Відповідальність страховика за договором страхування настає тільки за умови відсутності на рахунку позичальника достатніх коштів для виконання зобов'язання за кредитним договором. Цей факт арбітражний суд повинен встановити під час розгляду спору» [8].

Одним із способів забезпечення виконання зобов'язань позичальника перед кредитором (банком) є неустойка (пеня). Платники коштів сплачують пеню за прострочення платежу, розмір якої встановлюється за згодою сторін відповідно до статті 1 Закону України «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань» від 22 листопада 1996 року № 543/96-ВР (остання редакція від 20 лютого 2002 року на підставі Закону № 2921-14). «Пеня обчислюється від суми простроченого платежу і не може перевищувати подвійної облікової ставки Національного банку» [33].

Відповідно до статті 19 Закону України «Про заставу», застагодержатель має право «задовольнити свої вимоги за рахунок заставленого майна в повному обсязі, що містить проценти за наданий кредит, відшкодування збитків, спричинених простроченням виконання, та у випадках, передбачених договором, також неустойку. Крім того, застагодержатель може покривати необхідні витрати на утримання заставленого майна і витрати, пов'язані з реалізацією забезпеченої заставою вимоги, якщо інше не передбачене договором» [36].

Звернення стягнення на заставлене майно здійснюється банком відповідно до статті 20 цього Закону, «якщо на момент настання терміну виконання зобов'язання,

забезпеченого заставою, воно не буде виконано, якщо інше не передбачене законом чи договором» [36].

Згідно зі статтею 20 Закону «Про заставу», «у разі припинення (реорганізації або ліквідації) юридичної особи-заставадателя, заставадержатель отримує право звернення стягнення на заставлене майно незалежно від настання строку виконання зобов'язання, забезпеченого заставою» [33]. Відповідно, строк позовної давності починається з дня, коли банк дізнався або мав дізнатися про такі обставини.

Отже, сучасне національне законодавство щодо регулювання кредитної діяльності загалом рухається в прогресивному напрямі та спрямоване на регулювання ринкової економіки. Проте найважливішим завданням залишається розширення та якісне вдосконалення правової бази управління банківською системою і банківською діяльністю, а також забезпечення відповідності національного банківського законодавства міжнародним стандартам. Удосконалення банківського законодавства буде сприяти розвитку ринкової економіки та прискоренню формування ефективної банківської системи в Україні.

1.3 Методологія дослідження кредитної політики комерційного банку

Кредитна політика комерційного банку є однією з найважливіших складових його діяльності, оскільки вона безпосередньо впливає на фінансову стабільність банку, його прибутковість та конкурентоспроможність.

Дослідження кредитної політики передбачає аналіз різних аспектів, зокрема умов надання кредитів, процедур оцінки кредитоспроможності позичальників, управління кредитним ризиком та дотримання нормативних вимог.

Методологія дослідження кредитної політики комерційного банку містить використання різних методів, що дозволяють комплексно оцінити ефективність та

надійність кредитної діяльності банку (табл.1.5).

Аналіз фінансової звітності є провідним методом оцінки фінансового стану банку, оскільки він дозволяє визначити основні тенденції та показники, що характеризують кредитну діяльність банку. Цей аналіз містить кілька основних етапів та інструментів, що дозволяють всебічно оцінити фінансове здоров'я банку та ефективність його кредитної політики.

Таблиця 1.5

Методи дослідження кредитної політики комерційного банку

№	Метод	Опис
1	Аналіз фінансової звітності	Оцінка фінансового стану банку на основі бухгалтерської звітності та балансу для виявлення основних тенденцій у кредитній діяльності.
2	SWOT-аналіз	Визначення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз кредитної політики банку для розробки стратегічних напрямків її покращення.
3	PEST-аналіз	Аналіз політичних, економічних, соціальних та технологічних факторів, що впливають на кредитну політику банку.
4	Регресійний аналіз	Використання статистичних методів для визначення залежності між різними змінними, що впливають на кредитну діяльність банку.
5	Опитування та анкетування	Збір інформації від співробітників банку та клієнтів щодо умов надання кредитів та задоволеності кредитною політикою.
6	Аналіз кредитного портфеля	Дослідження структури та якості кредитного портфеля банку для визначення рівня кредитного ризику та ефективності управління кредитами.
7	Аналіз нормативних документів	Вивчення законодавчих та нормативних актів, що регулюють кредитну діяльність, для забезпечення відповідності кредитної політики вимогам законодавства.
8	Case-study	Дослідження конкретних випадків надання кредитів для виявлення проблем та пошуку рішень щодо покращення кредитної політики.
9	Бенчмаркінг	Порівняння кредитної політики банку з політиками конкурентів для виявлення найкращих практик та можливостей для вдосконалення.
10	Моніторинг та аудит	Постійний контроль за виконанням кредитної політики та проведення внутрішнього аудиту для виявлення недоліків та забезпечення їх усунення.

Джерело: створено на основі вісника Університету банківської справи [49]

Основні етапи аналізу фінансової звітності:

1. Збір та підготовка даних

- одержання фінансових звітів банку (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал).

- перевірка повноти та точності отриманих даних.

2. Вертикальний аналіз

- оцінка структури балансу шляхом визначення частки кожного елемента у загальній сумі активів та пасивів.

- виявлення основних статей, що впливають на кредитну діяльність банку (кредити, депозити, власний капітал).

3. Горизонтальний аналіз

- порівняння фінансових показників за декілька звітних періодів для виявлення динаміки їх змін.

- аналіз трендів зростання або зниження ключових показників, таких як обсяг виданих кредитів, рівень кредитних ризиків, величина резервів під можливі втрати.

4. Аналіз фінансових коефіцієнтів

- розрахунок та інтерпретація ключових фінансових коефіцієнтів, що характеризують кредитну діяльність банку:

- коефіцієнт ліквідності (здатність банку виконувати свої короткострокові зобов'язання).

- коефіцієнт достатності капіталу (спроможність банку покривати свої ризики за рахунок власного капіталу).

- коефіцієнт якості активів (частка проблемних кредитів у загальному кредитному портфелі).

- коефіцієнт рентабельності активів (ROA) та рентабельності капіталу (ROE) (ефективність використання активів та капіталу).

5. Аналіз структури кредитного портфеля

- визначення частки різних видів кредитів (короткострокових, довгострокових, корпоративних, роздрібних) у загальному портфелі.

- оцінка концентрації ризиків (рівень диверсифікації кредитного портфеля).

6. Аналіз резервів під можливі втрати

- визначення адекватності резервів, створених для покриття можливих втрат за кредитами.

- оцінка політики банку щодо формування резервів та її відповідність нормативним вимогам.

7. Порівняльний аналіз (бенчмаркінг)

- порівняння фінансових показників банку з аналогічними показниками конкурентів та середньогалузевими значеннями.

- визначення сильних та слабких сторін кредитної політики банку в порівнянні з іншими гравцями ринку [11;12;21].

SWOT-аналіз кредитної політики банку полягає у визначенні її сильних і слабких сторін, а також можливостей і загроз, що допомагає розробити стратегічні напрямки для її покращення. Аналізуючи сильні сторони, можна виявити ключові переваги банку, такі як висока якість обслуговування клієнтів або стабільна фінансова база. Водночас, ідентифікація слабких сторін дозволяє виявити проблемні аспекти, як от низька ефективність ризик-менеджменту або недостатня диверсифікація кредитного портфеля. Оцінка можливостей дає змогу побачити перспективи для зростання та розвитку, наприклад, вихід на нові ринки або впровадження нових фінансових продуктів. Аналіз загроз допомагає виявити зовнішні фактори, що можуть негативно вплинути на кредитну політику, такі як економічні кризи або зміни в регуляторному середовищі. Завдяки SWOT-аналізу банк може розробити більш ефективну та стійку стратегію управління кредитною діяльністю [25, с. 113].

PEST-аналіз кредитної політики банку полягає у вивченні політичних, економічних, соціальних та технологічних факторів, що впливають на її формування та реалізацію. Політичні фактори включають регуляторну політику, законодавчі зміни та урядову стабільність, які можуть впливати на кредитні умови та вимоги. Економічні фактори охоплюють загальний стан економіки, рівень інфляції, процентні ставки та рівень безробіття, які визначають платоспроможність позичальників та

ризика кредитування. Соціальні фактори стосуються демографічних змін, рівня доходів населення, культурних особливостей та споживчих настроїв, які можуть впливати на попит на кредити та кредитну поведінку клієнтів. Технологічні фактори охоплюють розвиток нових технологій, автоматизацію банківських процесів, інноваційні фінансові продукти та кібербезпеку, що можуть змінювати способи надання кредитних послуг та управління ризиками. Завдяки PEST-аналізу банк може оцінити зовнішні умови, які впливають на його кредитну політику, і адаптувати свої стратегії для підвищення ефективності та стійкості [25, с. 113].

Регресійний аналіз у контексті кредитної діяльності банку використовує статистичні методи для вивчення залежності між різними змінними, які можуть впливати на цю діяльність. Зазвичай це містить залежні змінні, такі як обсяги кредитів, кредитний ризик, платіжна дисципліна клієнтів, та незалежні змінні, такі як процентні ставки, економічні показники, кредитні політики банку тощо. Під час регресійного аналізу використовуються різні методи, такі як проста лінійна регресія або багатовимірна регресія, для встановлення зв'язків між цими змінними. Результати аналізу дозволяють зрозуміти, як змінні впливають на кредитну діяльність банку та визначити фактори, які найбільше впливають на показники кредитної діяльності. Це допомагає банку приймати більш обґрунтовані рішення щодо управління кредитним портфелем, розробки кредитних продуктів, встановлення процентних ставок та механізмів кредитного ризику. Регресійний аналіз є потужним інструментом для прогнозування та управління кредитною діяльністю банку.

Опитування та анкетування в банку - це методи збору інформації, які використовуються для отримання думок, вражень та даних від співробітників банку та його клієнтів щодо умов надання кредитів та загальної задоволеності кредитною політикою. Ці методи дозволяють отримати безпосередні відгуки та оцінки стосовно різних аспектів кредитування, що може включати такі питання, як процедури отримання кредиту, умови погашення, рівень процентних ставок, а також якість обслуговування. Проведення опитувань серед співробітників банку може допомогти

зрозуміти їхню думку щодо ефективності та відповідності кредитної політики стратегічним цілям банку, а також виявити можливі проблеми або слабкі місця, які потребують уваги. Анкетування клієнтів дозволяє отримати зворотній зв'язок від них щодо їхнього досвіду отримання кредиту в банку, їхніх вражень від умов кредитування, рівня задоволеності обслуговування та будь-яких пропозицій щодо поліпшення кредитних послуг.

Отримана інформація з опитувань та анкетування може бути використана для аналізу потреб та очікувань клієнтів, а також для вдосконалення кредитної політики банку, удосконалення процесів кредитування та підвищення задоволеності клієнтів.

Аналіз кредитного портфеля - це систематичне дослідження структури, якості та розподілу кредитів банку з метою визначення рівня кредитного ризику та ефективності управління кредитами. Він дозволяє оцінити рівень проблемних позик, концентрацію ризику, ліквідність та ефективність управління кредитними ризиками, що допомагає банку приймати обґрунтовані стратегічні рішення для зниження ризиків та підвищення рентабельності.

Аналіз нормативних документів - це процес вивчення законодавчих та нормативних актів, які регулюють кредитну діяльність банку. Цей аналіз спрямований на забезпечення відповідності кредитної політики вимогам законодавства. В рамках цього процесу проводиться детальне вивчення актуальних нормативних документів, включаючи закони, постанови, інструкції та регуляторні акти, щоб усвідомити обмеження, вимоги та відповідальність, що стосуються кредитних операцій. Такий аналіз допомагає банку уникнути порушень правових норм, забезпечити відповідність своєї діяльності законодавству та знизити ризики щодо можливих правових проблем [25, с. 115].

Case-study - це метод дослідження конкретних випадків надання кредитів з метою виявлення проблем, аналізу їх причин та пошуку рішень для покращення кредитної політики банку. Цей метод полягає в аналізі реальних ситуацій з надання кредитів, включаючи успішні та невдачі кейси, і виявленні основних факторів, що

впливають на їх результативність. Під час case-study вивчаються деталі процесу кредитування, управління ризиками, взаємодія з клієнтами та інші аспекти, які впливають на кредитну діяльність. На основі аналізу отриманих даних формулюються рекомендації щодо вдосконалення кредитної політики з метою оптимізації процесу надання кредитів та зменшення ризиків [13].

Бенчмаркінг - це процес порівняння кредитної політики свого банку з політиками конкурентів з метою виявлення найкращих практик та можливостей для вдосконалення. Цей аналіз допомагає банкам зрозуміти, як їхні методи надання кредитів відрізняються від інших гравців на ринку та як вони можуть покращити свою ефективність. Шляхом бенчмаркінгу банки можуть здійснювати порівняльний аналіз таких аспектів, як умови надання кредитів, відсоткові ставки, критерії кредитування, методи оцінки кредитоспроможності клієнтів, а також управління ризиками. Результати бенчмаркінгу можуть бути використані для вдосконалення власної кредитної політики та приведення її у відповідність з кращими практиками у галузі [6].

Моніторинг та аудит в кредитній діяльності банку є ключовими етапами забезпечення ефективності та відповідності кредитної політики вимогам. Під час моніторингу проводиться постійний контроль за виконанням кредитної політики, включаючи умови надання кредитів, оцінку кредитоспроможності клієнтів, управління ризиками та інші аспекти. Цей процес допомагає вчасно виявляти будь-які відхилення від встановлених стандартів та приймати необхідні заходи для їх усунення.

Внутрішній аудит є ще одним провідним елементом контролю в кредитній діяльності банку. Під час аудиту проводиться об'єктивне оцінювання дотримання встановлених процедур, виявлення недоліків та виявлення потенційних ризиків. Результати аудиту допомагають забезпечити внутрішню дотриманість в банку, знижуючи ймовірність виникнення проблем та ризиків у кредитній діяльності.

В цілому, моніторинг та аудит є необхідними інструментами для забезпечення ефективності, надійності та відповідності кредитної політики банку.

Використання різноманітних методів дослідження кредитної політики комерційного банку дозволяє отримати комплексну оцінку її ефективності, виявити слабкі місця та розробити рекомендації щодо її покращення. Комплексний підхід до аналізу кредитної діяльності сприяє підвищенню фінансової стабільності банку та забезпеченню надійного кредитування клієнтів.

Кредитна політика комерційного банку є стратегічним напрямком управління, який визначає основні принципи, цілі та методи надання кредитів, спрямований на досягнення фінансових цілей та мінімізацію ризиків. Ця політика формується з урахуванням внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на банк, і відображається у відповідних документах, які регулюють кредитну діяльність.

Науковий аналіз кредитної політики комерційного банку передбачає детальне вивчення та оцінку її складових елементів, таких як стратегічні цілі, критерії прийняття кредитних рішень, процедури кредитування, методи оцінки кредитоспроможності клієнтів та управління кредитними ризиками. Дослідження таких аспектів дозволяє науково обґрунтувати та оптимізувати стратегію кредитування, забезпечуючи збалансований підхід до управління ризиками та досягнення фінансових цілей банку.

Науковий аналіз кредитної політики містить порівняльний аналіз з практикою кращих світових стандартів управління кредитами, а також врахування актуальних тенденцій та інновацій у банківській сфері. Цей підхід дозволяє інтегрувати сучасні методи та підходи у кредитну політику банку, забезпечуючи його конкурентоспроможність та стійкість у динамічному економічному середовищі.

Таким чином, кредитна політика комерційного банку є стратегічним напрямком його діяльності, що ґрунтується на системі засад та принципів, визначених з урахуванням внутрішніх та зовнішніх факторів. Нормативно-правове забезпечення цієї діяльності містить вивчення та дотримання відповідних законодавчих актів,

регулюючих кредитну діяльність банку. Для наукового аналізу кредитної політики застосовуються різноманітні методи дослідження, такі як аналіз фінансових звітів, SWOT-аналіз, PEST-аналіз, регресійний аналіз, опитування та анкетування, а також аналіз кредитного портфеля та нормативних документів. Такий комплексний підхід дозволяє розробити та впровадити ефективну кредитну політику, що відповідає стратегічним цілям та завданням банку.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ АТ «ОЩАДБАНК» В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

2.1 Загальна характеристика АТ «Ощадбанк»

АТ «Ощадбанк» є найбільшим державним банком України з більш ніж 23 тис. відділень по всій країні та за кордоном. Банк є учасником гарантійної системи забезпечення вкладів фізичних осіб в Україні та має важливе значення для забезпечення доступності фінансових послуг населенню [1].

До 1991 року Ощадний банк функціонував як частина єдиної банківської системи СРСР під назвою «Ощадбанк СРСР». Проте після проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року розпочався процес відокремлення українського Ощадного банку від радянської системи. 31 грудня 1991 року Ощадбанк був зареєстрований як самостійна банківська установа в Національному банку України під назвою «Державний спеціалізований комерційний ощадний банк України».

Прийнятий 20 березня 1991 року Закон України «Про банки та банківську діяльність» закріпив за новоствореним Державним ощадним банком спеціальний статус, що відрізняв його від інших комерційних банків. Цей статус передбачав, зокрема, державну гарантію збереження вкладів громадян та їх видачі за першою вимогою. Завдяки цьому Ощадбанк успадкував довіру мільйонів українців, які зберігали свої заощадження в радянських ощадних касах.

Вагомим кроком на шляху подальшого розвитку банку стала Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 1999 року, згідно з якою Державний спеціалізований комерційний ощадний банк України був перетворений на Відкрите акціонерне товариство «Державний ощадний банк України» (скорочена назва -

Ощадбанк). Засновником та єдиним акціонером банку стала держава в особі Кабінету Міністрів України.

З моменту створення Ощадбанк почав активно розвиватися та нарощувати свою присутність на ринку банківських послуг України. Банк поступово розширював спектр пропонованих продуктів і послуг, переходячи від класичних депозитних операцій до повноцінного універсального обслуговування як фізичних, так і юридичних осіб.

На початку 2000-х років Ощадбанк розпочав активну модернізацію, спрямовану на впровадження новітніх банківських технологій та підвищення якості обслуговування клієнтів. Було створено потужну інформаційну інфраструктуру, розгорнуто мережу банкоматів, запущено систему дистанційного обслуговування «Ощад 24/7». Ощадбанк одним з перших в Україні почав випуск міжнародних платіжних карток і розвиток еквайрингової мережі [1].

Наступним важливим етапом стала розробка та впровадження у 2007-2008 роках нової бізнес-моделі банку під гаслом «Ваш домашній банк». Ощадбанк почав активно розвивати роздрібний бізнес, пропонуючи клієнтам широкий асортимент кредитних та депозитних продуктів, преміальне обслуговування, сучасні віддалені канали продажів. Паралельно тривала трансформація корпоративного бізнесу, зокрема, шляхом відкриття спеціалізованих відділень для обслуговування юридичних осіб.

Подальший розвиток банку був дещо загальмований світовою фінансово-економічною кризою 2008-2009 років, яка негативно позначилася на фінансовому стані Ощадбанку. Однак завдяки вжитим заходам із фінансового оздоровлення та підтримці з боку держави Ощадбанк зміг пережити ці нелегкі часи та відновити свою стабільну роботу.

У 2014-2015 роках у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України Ощадбанк зазнав рекордних збитків у розмірі 8,5 млрд грн у 2014 році та 12,2 млрд грн у 2015 році. Більшість цих збитків була пов'язана з вимушеною евакуацією банківських підрозділів з окупованих територій та припиненням їх діяльності. Втрати

Ощадбанку стали одними з найбільших в українському банківському секторі внаслідок військової агресії РФ.

Водночас ці події стали поштовхом для кардинальної трансформації та оновлення Ощадбанку. У 2015-2016 роках банк провів масштабний ребрендинг, оновивши візуальну ідентичність та маркетингову стратегію. Ощадбанк почав позиціонувати себе як сучасний універсальний банк з новітніми технологіями та продуктами, зорієнтований на потреби клієнтів.

У цей же період було затверджено нову стратегію лідерства банку на 2018-2022 роки, метою якої було перетворити Ощадбанк на найбільший універсальний банк України. Ця стратегія передбачала активне нарощування обсягів бізнесу в усіх ключових сегментах, впровадження інновацій, вдосконалення бізнес-процесів і клієнтського сервісу.

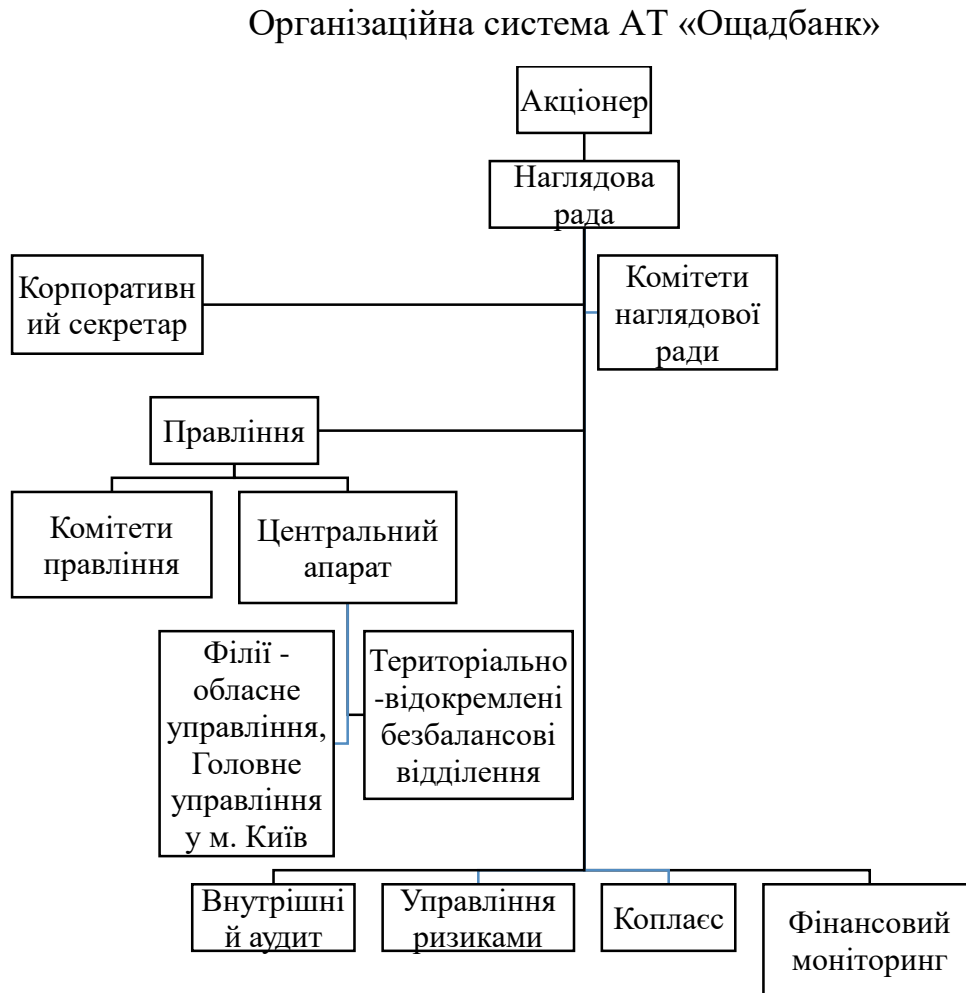
За даними на кінець 2023 року, банк займав 3 місце на ринку за активами (237 млрд грн), 2 місце за вкладами фізичних осіб (146 млрд. грн.) та 3 місце за кредитним портфелем (100 млрд грн). Загальна кількість клієнтів банку становить більше 22 млн осіб [1].

Загалом до 2024 року Ощадбанк перетворився на потужний фінансовий інститут з розгалуженою філіальною мережею по всій Україні. Асортимент банківських продуктів і послуг охоплює весь спектр класичних і новітніх банківських сегментів, від традиційного ощадного банкінгу до преміального обслуговування та фінтех-рішень. Чисельність клієнтської бази банку зросла до мільйонів громадян України та сотень тисяч юридичних осіб і суб'єктів бізнесу.

Організаційна структура АТ «Ощадбанк» є ієрархічною та складається з кількох рівнів управління (рис. 1.1)

На вершині цієї структури знаходиться Загальні збори акціонерів в особі Кабінета Міністрів України, який є вищим органом управління банком. Акціонери обирають Наглядову раду, яка здійснює стратегічне управління банком, контролює діяльність Правління та захищає інтереси акціонерів.

Рис. 2.1.

Джерело: [1]

Рис. 2.1. Організаційна система АТ «Ощадбанк»

Основні функції основних підрозділів банку відобразимо у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Організаційна структура АТ «Ощадбанк»

Підрозділ	Функції
Верховне керівництво	Керування загальною діяльністю банку, визначення стратегії та політики, прийняття важливих рішень
Департамент з розвитку бізнесу	Розвиток бізнесу, просування нових продуктів та послуг, співпраця з клієнтами та партнерами

Департамент фінансів та ризиків	Фінансове планування, управління ризиками, аналіз та контроль фінансової діяльності
Департамент інформаційних технологій	Розробка та впровадження інформаційних систем та технологій, підтримка роботи банківської інфраструктури
Департамент кредитування	Організація кредитування клієнтів, аналіз кредитного ризику, взаємодія з кредитними бюро
Департамент операцій та сервісу	Організація роботи відділень та забезпечення якісного обслуговування клієнтів, контроль якості послуг
Департамент з кадрів	Підбір та навчання персоналу, організація роботи зі стажуванням та підвищенням кваліфікації
Департамент маркетингу та комунікацій	Розробка та впровадження маркетингових стратегій, комунікація зі ЗМІ та громадськістю, організація подій та рекламних кампаній
Відділення та філії	Обслуговування клієнтів, надання послуг, проведення операцій з готівкою та безготівкових п

Джерело: створено за даними офіційного сайту АТ «Ощадбанк» [1]

З метою проведення комплексної оцінки діяльності банку важливим етапом є аналіз складу і структури активів, зобов'язань та власного капіталу. Для початку розглянемо структуру активів (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Склад та структура активів АТ «Ощадбанк», млн.грн

Найменування статті	2021 рік		2022рік		2023 року	
	Сума, млн. грн	%	Сума, млн. грн	%	Сума, млн. грн	%
Грошові кошти та їх еквіваленти	19001,3	8,1	28376,1	10,5	65850	19,0
Кредити надані клієнтам	74754,1	31,8	83215,6	30,9	89109	25,7
Інвестиції	128686	54,8	143398,9	53,3	173447,7	50,1
Інвестиційна нерухомість	633,1	0,3	626,8	0,2	542,6	0,2
основні засоби	6947,1	3,0	6521,2	2,4	10208,8	2,9
нематеріальні активи	2049,5	0,9	2106,5	0,8	2465,2	0,7
передплата з податку на прибуток	417,2	0,2	470,9	0,2	62,8	0,0
Інші фінансові активи	468,9	0,2	1319,8	0,5	746,5	0,2
інші нефінансові активи	2014,2	0,9	3237,6	1,2	3237,8	0,9
Всього активи	234971,4	100	269274,1	100	346535,7	100

Джерело: створено за даними офіційного сайту АТ «Ощадбанк» [1]

Одним з ключових факторів фінансової стійкості є якість активів банку. Протягом досліджуваного періоду АТ «Ощадбанк» продемонстрував позитивну динаміку в управлінні кредитним портфелем, що відображається у чистому прибутку від операцій з фінансовими інструментами, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток. Це свідчить про ефективне управління кредитним ризиком та переоцінку кредитного портфеля відповідно до поточних ринкових умов.

У складі активів АТ «Ощадбанк», протягом досліджуваного періоду найбільшу частку займають інвестиції. При цьому їх частка скорочується з 54,8% у 2021 році до 53,3% у 2022. За 2023 рік частка інвестицій склала 50,1% всіх активів. Таке скорочення негативно впливає та характеризує роботу банку. Також значна частка кредитів наданих клієнтам: 31,8% у 2021 році та 30,9% у 2022, а за 2023 - 25,7%. При цьому високоліквідним активам таким як грошові кошти та їх еквіваленти належать 19% вартості всіх активів за 2023 рік при цьому частка їх зростає в динаміці.

Розглянемо структуру активів банку за ступенем їх ліквідності (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Структура активів балансу АТ «Ощадбанк» за ступенем ліквідності, млн. грн.

АКТИВИ	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2023 р. у % до	
				2021 р.	2022 р.
Високоліквідні					
Грошові кошти та їх еквіваленти	19001,3	28376,1	65850	246,6	132,1
Разом	19001,3	28376,1	65850	246,6	132,1
Ліквідні					
Кредити надані клієнтам	74754,1	83215,6	89109	19,2	7,1
Інвестиції	128686	143398,9	173447,7	34,8	21,0
Інвестиційна нерухомість	633,1	626,8	542,6	-14,3	-13,4
Разом	204073,2	227241,3	263099,3	28,9	15,8
Неліквідні					
основні засоби	6947,1	6521,2	10208,8	47,0	56,5
нематеріальні активи	2049,5	2106,5	2465,2	20,3	17,0
передплата з податку на прибуток	417,2	470,9	62,8	-84,9	-86,7
Інші фінансові активи	468,9	1319,8	746,5	59,2	-43,4
інші нефінансові активи	2014,2	3237,6	3237,8	60,7	0,0
Разом	11896,9	13656	16721,1	40,6	22,4

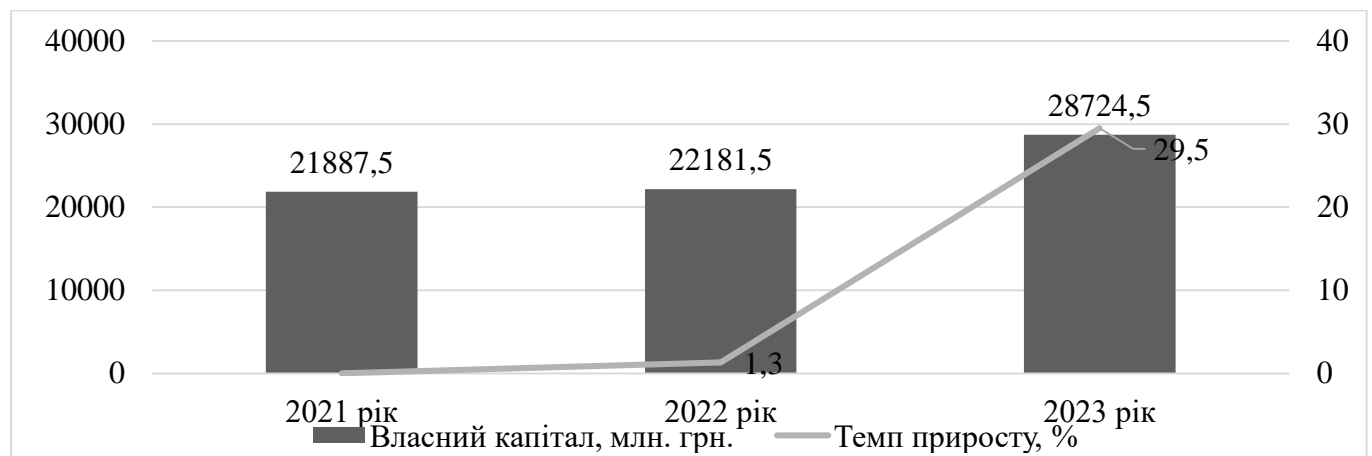
Джерело: створено за даними офіційного сайту АТ «Ощадбанк» [1]

Так, простежується зростання високоліквідних активів банку на 246,6% протягом досліджуваного періоду. При цьому за 2023 рік порівняно з 2022 приріст склав 132,1%. Відбулося це за рахунок зростання суми грошових коштів. Щодо ліквідних активів, то тут їх ріст за підсумками 2023 року порівняно з 2022 склав 15,8%. А трирічний приріст склав 28,%. Відбулося це за рахунок зростання кредитів наданих клієнтам та інвестицій.

Серед неліквідних активів трирічний темп приросту склав 40,6%, а лише за 2023 рік їх вартість зросла на 22,4% порівняно з 2022. Відбулося таке зростання за рахунок росту вартості основних засобів та нематеріальних активів, при цьому інші неліквідні активи банку скоротилися.

На наступному етапі необхідно розглянути склад та структуру власного капіталу АБ «Ощадбанк». Динаміку Зміни власного капіталу розглянемо на рис. 2.2.

Рис.2.2.

Джерело: [1]

Рис. 2.2. Динаміка власного капіталу АТ «Ощадбанк»

Ріст власного капіталу за 2023 рік значний та становить 29,5% в порівнянні з 2022 роком. Це говорить про зміцнення фінансового стану банку та скорочення залежності від зобов'язань та запозичень. В структурі власного капіталу АТ

«Ощадбанк» найбільшу вартість має акціонерний капітал. Його сума протягом 2023 року не змінюється. Зміни відбуваються у резервах банку та непокритому збитку. Так, значне скорочення непокритого збитку за рахунок сукупного доходу та зростання резерву переоцінки інвестицій привело до зростання вартості власного капіталу за досліджуваний період. Розглянемо основні показники, що характеризують достатність капіталу АТ «Ощадбанк» (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Динаміка показників достатності капіталу АТ «Ощадбанк»

Найменування показника	Значення		2021	2022	2023	2023 р. у % до	
	Min	Max				2021 р.	2022 р.
Рівень власних коштів	0,15	0,85	0,09	0,08	0,12	0,02	0,03
Забезпечення зобов'язань	0,25	-	0,10	0,09	0,13	0,03	0,04
Залежність від інвестицій	0,15	0,5	2,3	2,2	1,4	-0,90	-0,87

Джерело: створено за даними офіційного сайту АТ «Ощадбанк» [1]

Аналіз достатності капіталу показав, що АТ «Ощадбанк» має високий низький власних коштів. Цей рівень нижче мінімально допустимого. Ситуація покращується за підсумками 2023 року. Тоді частка власних коштів склала 12%. Забезпечення зобов'язань АТ «Ощадбанк» також зростає в динаміці і показник нижче нормативного. Тобто АТ «Ощадбанк» в разі збитку не зможе покрити всі свої зобов'язання за рахунок власних коштів.

Щодо показника залежності від інвестицій, то він має значення вище нормативного. АТ «Ощадбанк» має високий показник залучення інвестицій і фінансує свою діяльність не лише за рахунок власних коштів. Такий показник є хорошим для роботи банку, оскільки говорить про високу довіру інвесторів.

Переважну частину пасиву становлять зобов'язання банку. Розглянемо зобов'язання АТ «Ощадбанк» (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Склад та структура зобов'язань АТ «Ощадбанк», млн.грн

Найменування статті	2021 р.		2022 р.		2023 р.	
	Сума, млн. грн	%	Сума, млн. грн	%	Сума, млн. грн	%
Кошти банків	7608,3	3,6	543,3	0,2	366,4	0,1
Рахунки клієнтів	191452,8	89,8	233940,3	94,7	302944	95,3
Інші запозичені кошти	2818,3	1,3	2676,2	1,1	5361,9	1,7
Випушені єврооблігації	7908,1	3,7	6041,5	2,4	2935,6	0,9
Забезпечення	829,1	0,4	1180	0,5	939,5	0,3
Інші фінансові зобов'язання	534,5	0,3	607	0,2	608,7	0,2
Інші нефінансові зобов'язання	880,3	0,4	1289,9	0,5	1450,9	0,5
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	173,7	0,1	97,8	0,0	0	0,0
Субординований борг	879	0,4	716,4	0,3	250,8	0,1
Всього	213083,9	100	247092,5	100	317811,2	100

Джерело: створено за даними офіційного сайту АТ «Ощадбанк» [1]

Найбільшу частку в структурі зобов'язань Ощадбанку традиційно займають кошти клієнтів, переважно депозити фізичних осіб. При цьому їх частка зростає з 89,8% у 2021 році до 95,3% у 2023 році, що позитивно впливає та характеризує АТ «Ощадбанк». Крім того це відбиває довіру населення до роботи банку. Разом з тим, важливим джерелом фінансування для Ощадбанку залишаються запозичення від Національного банку України та інших кредиторів.

В табл. 2.6 детально проаналізовано дотримання економічних нормативів та лімітів відкритої валютної позиції АТ «Ощадбанк».

Протягом звітної періоду нормативи капіталу перевищували граничні значення згідно з вимогами Національного банку України та Базельського комітету з банківського нагляду.

Таблиця 2.6

Динаміка економічних нормативів АТ «Ощадбанк» у 2021-2023 рр.

Нормативи	2021	2022	2023	Нормативне значення
H1, млн. грн.	12355	18132	18017	не менше 200 млн. грн.
H2, %	13,1	19	15,5	не менше 10%
H3, %	9,7	13,1	11,8	не менше 7%
H6, %	80,5	64,8	70	не менше 60%
H7, %	21,6	20,4	27,5	не більше 25%
H8	318,6	156,6	102,4	не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу банку
H9, %	0,6	0,4	0,4	не більше 25%
H11, %	0,1	0,1	0,1	не більше 15%
H12, %	0,1	0,1	0,1	не більше 60%
L13-1, %	181,4	119,9	134,2	не більше 15%
L13-2, %	0,2	0,0	2,5	не більше 15%
LRC _{свв} , %	296	360	258	мінімальне значення - 100%
LRC _{ів} , %	157,4	233	149,6	мінімальне значення - 100%
NSFR, %	-	-	180,2	не менше 90 %

Джерело: створено за даними офіційного сайту АТ «Ощадбанк» [1]

Ощадбанк забезпечив дотримання встановлених НБУ нормативів ліквідності протягом 2023 року. Так, станом на 01.01.2024 норматив короткострокової ліквідності (H6) становить 70% (при нормативному значенні >60%), коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) за всіма валютами становить 258% (при нормативному значенні >100%), коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) в іноземних валютах становить 150% (при нормативному значенні >100%), коефіцієнт чистого стабільного фінансування 180,2% (при нормативному значенні >90%). Протягом 2023 року Ощадбанк дотримувався нормативного значення максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними особами (H9) [1].

У 2022 році загальні процентні доходи Ощадбанку зросли на 5,6% порівняно з 2021 роком, сягнувши 22,54 млрд грн. (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Основні фінансово-економічні показники роботи АТ «Ощадбанк», (млн. грн)

Показники	2021	2022	2023	Відхилення 2021/2021		Відхилення 2022/2023	
				+/-	%	+/-	%
Процентні доходи	21349	22548,8	32597	1199,8	5,6	10048,2	44,6
Процентні витрати	7989,3	7564,7	13867,5	-424,6	-5,3	6302,8	83,3
Чистий процентний дохід	13363,2	14984,1	18729,5	1620,9	12,1	3745,4	25,0
Комісійні доходи	9802,4	9386,6	12025,3	-415,8	-4,2	2638,7	28,1
Комісійні витрати	3597,8	3447,8	5375,7	-150	-4,2	1927,9	55,9
Чистий не процентний дохід	1124,0	11294,9	4246,3	10170,9	904,9	-7048,6	-62,4
Прибуток від операційної діяльності	1051,9	633,4	9246,5	-418,5	-39,8	8613,1	1359,8
Прибуток до оподаткування	1051,9	636	9253,7	-415,9	-39,5	8617,7	1355,0
Чистий прибуток	1054,2	638,3	5976,5	-415,9	-39,5	5338,2	836,3

Джерело: створено за даними офіційного сайту АТ «Ощадбанк» [1]

Найбільшу частку в структурі процентних доходів традиційно займають доходи від кредитів, наданих клієнтам, які у 2022 році становили 10,61 млрд грн, що лише незначно вище показника 2021 року - 10,38 млрд грн. Це може свідчити про відносну стабільність кредитного портфеля банку та його обережну політику щодо розширення кредитування в умовах складної економічної ситуації та війни. Разом з тим за 2023 рік ми знову простежуємо зростання процентних доходів банку ще на 44,6%, що безумовно є позитивним для його роботи.

Разом з тим позитивно відбивається на роботі банку скорочення процентних витрат у 2022 році на 5,3%. Це забезпечило зростання чистого процентного доходу на 12,1%. За 2023 рік процентні витрати зросли на 83,3% через зростання частки депозитів, що привело до зростання чистого процентного доходу за підсумками 2023 року лише на 25% порівняно з 2022.

Негативним для банку є зростання комісійних витрат та скорочення комісійних доходів за досліджуваний період. Це може бути пов'язано з певним скороченням

обсягів безготівкових розрахунків та операцій з платіжними картками в умовах війни та економічної кризи. Однак, через значний ріст операційного прибутку за 2023 рік, чистий прибуток банку за цей період зріс на 836,3% порівняно з 2022. При цьому, що у 2022 році простежується його скорочення на 39,5%. Водночас очевидною залишається необхідність жорсткого контролю над витратами, особливо в частині оплати праці, оптимізації обсягів та структури активів для підвищення їх дохідності, а також ефективного управління ризиками, в першу чергу кредитними, що дозволить мінімізувати збитки та зміцнити фінансову стійкість банку в умовах війни та економічної кризи.

Оцінивши діяльність, ми провели SWOT-аналіз АТ «Ощадбанк» (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

SWOT-аналіз АТ «Ощадбанк»

	Сильні сторони: Велика кількість відділень банку та банкоматів; Гарантія збереження та повернення вкладів фізичних осіб; Можливість надання кредитних канікул; Репутація надійного банку.	Слабкі сторони: Недостатньо швидка робота працівників банку з клієнтами; Недосконала система самообслуговування; Низький рівень інтернет-комунікацій
Можливості: Збільшення фінансової свідомості: розширення доступу до фінансової освіти та інформації може збільшити усвідомленість клієнтів щодо переваг банківських послуг, що створить можливість для росту клієнтської бази та розширення портфеля послуг; Законодавча підтримка: політичні реформи та законодавчі ініціативи, спрямовані на підтримку фінансової системи та розвиток банківського сектору, можуть створити	За рахунок збільшення кількості нових відділень та банкоматів підвищити кількість нових клієнтів та збільшити доходи	Низький рівень інтернет-комунікацій може вплинути на вибір клієнтів у бік іншого банку, де технологія присутня, що зменшить кількість клієнтів банку

сприятливе середовище для розвитку банку.		
<p style="text-align: center;">Загрози:</p> Політична та економічна нестабільність у країні; Велика кількість конкурентів з подібними послугами; Ризики неповернення наданих банком кредитів; Загроза хакерських атак; Різка зміна курсу валют; Втрата клієнтів через низькі інтернет-комунікації.	Репутація надійного банку з різноманітними якісними послугами дасть можливість утримувати лідируючу позицію у банківському секторі України	Низький рівень інтернет-комунікацій може призвести до втрати діючих клієнтів, залучення нових та збільшення часу на обслуговування

Джерело: створено за даними офіційного сайту АТ «Ощадбанк» [1]

Загалом, аналіз фінансової звітності АТ «Ощадбанк» демонструє стійкий фінансовий стан банку, ефективне управління активами та зобов'язаннями, а також здатність адаптуватися до мінливих ринкових умов в умовах воєнного стану в Україні. Банк продовжує активно кредитувати економіку, підтримувати операційну діяльність та впроваджувати заходи з оптимізації витрат і підвищення ефективності. Державна форма власності банку дозволяє розраховувати на додаткову капіталізацію з боку акціонера в разі необхідності. Загалом, аналіз зобов'язань та капіталу Ощадбанку свідчить про відносну стабільність структури зобов'язань та диверсифікованість джерел фінансування, що є важливою перевагою в умовах кризи.

Водночас зростання витрат на формування резервів та виплати працівникам могло створити певний тиск на капітал банку, що підкреслює необхідність ретельного управління капіталом та дотримання нормативних вимог щодо його достатності. Державна підтримка залишається вагомим чинником забезпечення стійкості Ощадбанку в нинішніх складних умовах функціонування.

2.2 Кредитна політика та аналіз кредитного портфелю АТ «Ощадбанк» в умовах економічної нестабільності

В умовах економічної нестабільності кредитна політика АТ «Ощадбанк» набуває особливої важливості, оскільки вона визначає здатність фінансової установи адаптуватися до швидкоплинних змін економічного середовища.

Кредитна політика АТ «Ощадбанк» визначає загальні принципи, що стосуються кредитного процесу та управління кредитним ризиком. Вона встановлює загальний підхід до прийняття кредитних ризиків, принципи та стандарти кредитної діяльності. Військова агресія Росії проти України сильно вплинула на якість обслуговування боргу позичальниками. З метою запобігання негативним наслідкам цих небезпечних факторів та забезпечення можливості обслуговування боргу, АТ «Ощадбанк» використав різні інструменти для врегулювання заборгованості. Крім того, було змінено підходи до прийняття рішень щодо кредитних операцій, враховуючи географічну ризикованість територій, де позичальники здійснюють підприємницьку діяльність. Також були введені додаткові критерії для оцінки ризиків та моніторингу якості кредитного портфеля.

Управління кредитним ризиком здійснюється шляхом регулярного аналізу спроможності позичальників і потенційних позичальників виконувати свої зобов'язання щодо погашення кредитів і сплати процентів. Також проводиться постійний аналіз якості кредитного портфеля для моніторингу рівня кредитного ризику. За необхідності вживаються заходи, такі як зміна лімітів кредитування або вимог щодо застави, перевірка та переоцінка застави з встановленою періодичністю, а також використання інших інструментів для зниження ризику.

Основні завдання формування кредитного портфеля АТ «Ощадбанк» включають:

- забезпечення високого темпу очікуваного доходу в довгостроковій перспективі; мінімізацію ризиків кредитного портфеля;

- підтримання необхідної ліквідності;
- досягнення високого рівня доходу в поточному періоді.

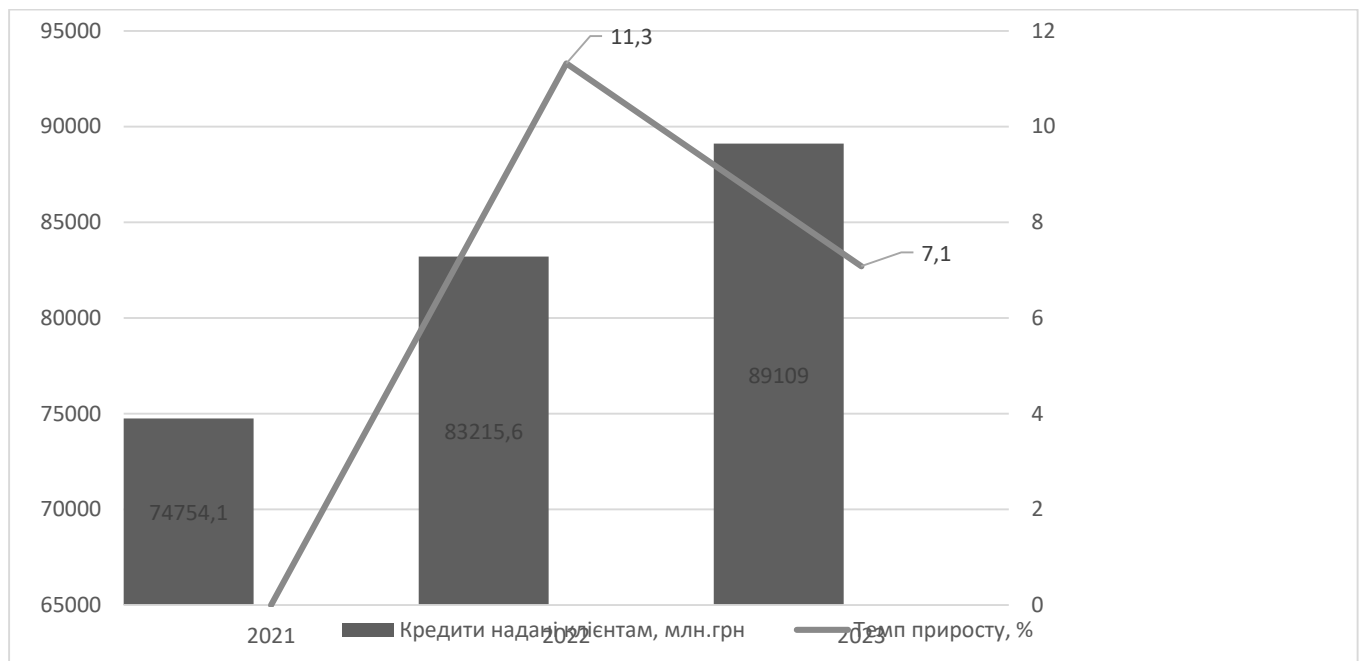
Кредитний комітет АТ «Ощадбанк» затверджує класифікацію кредитних операцій за рівнями ризику і проводить оцінку кредитного ризику відповідно до регулятивних вимог, а також оцінює очікувані кредитні збитки відповідно до МСФЗ.

Для дослідження кредитного портфелю АТ «Ощадбанк» було проведено його порівняльний аналіз (рис. 2.3).

Аналіз динаміки наданих кредитів вказує на тенденцію до більш повільного зростання у 2023 році. Зростання розміру обсягів кредитування у 2022 році у порівнянні з 2021 роком викликано посиленням безпекових ризиків з боку інших банків та ростом довіри до Ощадбанку.

Рис. 2.3.

Динаміка кредитів наданих клієнтам АТ «Ощадбанк», млн грн

Джерело: складено автором на основі [1]

Рис. 2.3. Динаміка кредитів наданих клієнтам АТ «Ощадбанк», млн грн

Рис. 2.4.

Структура кредитного портфеля АТ “Ощадбанк”

Джерело: [1]

Рис. 2.4. Структура кредитного портфелю АТ “Ощадбанк”, %

Оскільки основним орієнтиром АТ “Ощадбанк” при організації кредитування є бізнес-клієнти, то в його кредитному портфелі велику частку займають кредити надані саме їм. Згідно рисунку 2.1 можна зрозуміти що АТ “Ощадбанк” продовжує зосереджуватись на корпоративних клієнтах, збільшивши їх частку з 64,3% у 2021 році до 75,1% у 2023.

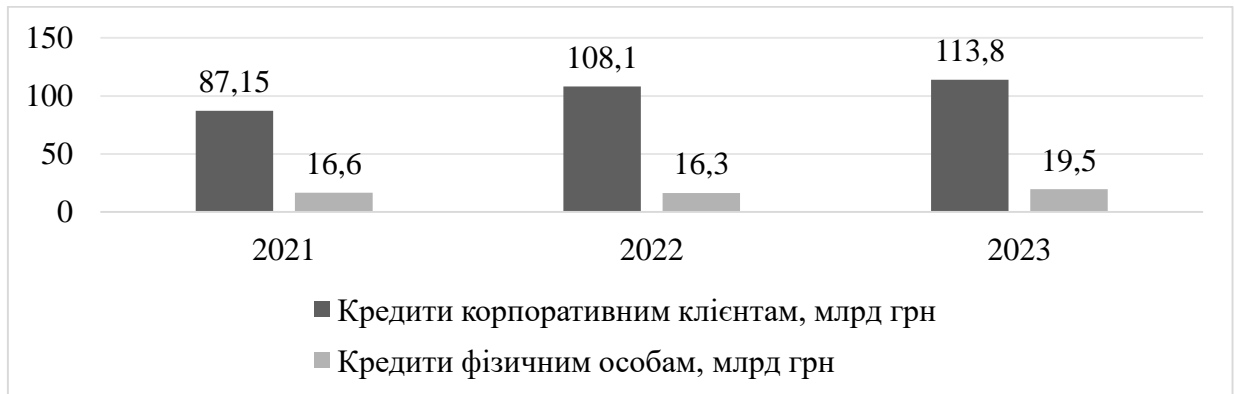
2.3. Аналіз кредитного портфелю АТ «Ощадбанк» та оцінка його ефективності.

Реалізація кредитної політики банківської установи передбачає створення організаційної структури та налагодження процесу управління кредитним портфелем банку. Кредитний підрозділ банку є частиною його загальної структури, і до його складу входять працівники з певними повноваженнями, обов'язками та відповідальністю за якість виконаної роботи. Основна частина доходів банку надходить завдяки кредитним операціям, тому важливо створити таку організаційну структуру кредитного підрозділу, яка забезпечить ефективне управління кредитним портфелем.

Розглянемо на рис. 2.5 динаміку зміни виданих кредитів корпоративним та фізичним клієнтам.

Рис. 2.5.

Динаміка кредитного портфелю корпоративним та фізичним клієнтам АТ
«Ощадбанк»

Джерело: [1]

Рис. 2.5. Динаміка кредитного портфелю корпоративним та фізичним клієнтам
АТ «Ощадбанк»

Простежуємо зростання суми виданих кредитів корпоративному секторі у 2022 році на 24%, а у 2023 році ще на 5,3%. Тобто в умовах війн банк робить все задля підтримки економіки країни через допомогу бізнесу. Щодо кредитів наданих фізичним особам, то їх сума у 2022 році скоротилася на 1,8%, однак у 2023 знову зросла на 19,6%. Тобто переглянувши кредитну політику щодо фізичних осіб банк зумів стабілізувати роботу та залучити нових клієнтів навіть в такий нелегкий час.

Оскільки більшу частину кредитного портфелю займають кредити корпоративним клієнтам, то це переважно овердрафт, придбання транспортних засобів та обладнання та поповнення обігових коштів. Зокрема, для корпоративних клієнтів, АТ “Ощадбанк” пропонує такі кредитні продукти:

1. Овердрафт (кредитні кошти для оперативного здійснення платежів, щоб забезпечити закриття касових розривів);
2. Поповнення обігових коштів (для придбання сировини, товарів, оплати послуг, пов'язаних з виробництвом продукції чи веденням торгівельної діяльності, інших поточних потреб);
3. Транспортні засоби за програмою «Автобiз»;
4. Мої кредити 5-7-9% (державна програма підтримки бізнесу та агро);
5. Кредит від фонду WNISEF або фонду Імпакт Юкрейн (кредитування соціальних підприємств);
6. Кредит під депозит (зручний та вигідний кредит під заставу депозиту, розміщеного в Ощадбанку);
7. Кредит для ОСББ (кредит може бути наданий як на матеріали/обладнання, так і на роботи);
8. Посівна без мін (кредит на розмінування сільськогосподарських угідь, забруднених вибухонебезпечними предметами);
9. Кредит без застави з держгарантією (кредитні кошти на потреби бізнесу без застави рухомого або нерухомого майна, до 50% від суми кредиту забезпечується державною гарантією);

10. Документарні операції (використовуються як інструмент при розрахунках за зовнішньоекономічними договорами);

11. Мікрокредит бізнесу (кредит на поповнення обігових коштів, придбання основних засобів (нерухомість, транспортні засоби, обладнання та устаткування тощо) та фінансування витрат капітального характеру);

12. Кредитування експортерів в рамках співпраці з Експортно-кредитним агентством (Ощадбанк, який є партнером Експортно-кредитного агентства запустив нову програму кредитування, яка спрямована на підтримку вітчизняних експортерів з метою стимулювання експорту товарів українського походження);

13. Від місцевих органів влади (АТ «Ощадбанк» активно долучається до партнерських програм з міськими, районними і обласними адміністраціями, які виділяють кошти з місцевих бюджетів на компенсацію відсотків або частини кредиту для представників мікро, малого та середнього бізнесу);

14. Кредити для органів місцевого самоврядування (фінансування бюджету розвитку місцевого бюджету для здійснення затверджених бюджетних видатків, визначених відповідно до завдань та очікуваного результату бюджетних програм);

15. Кредитування з використанням державних гарантій;

16. Кредит в рамках угод ЄІБ та ЄІФ (фінансування для реалізації ваших проєктів).

Розглянемо рисунок 2.6. структуру кредитного портфелю крпоративним клієнтам за сектором економіки АТ «Ощадбанк».

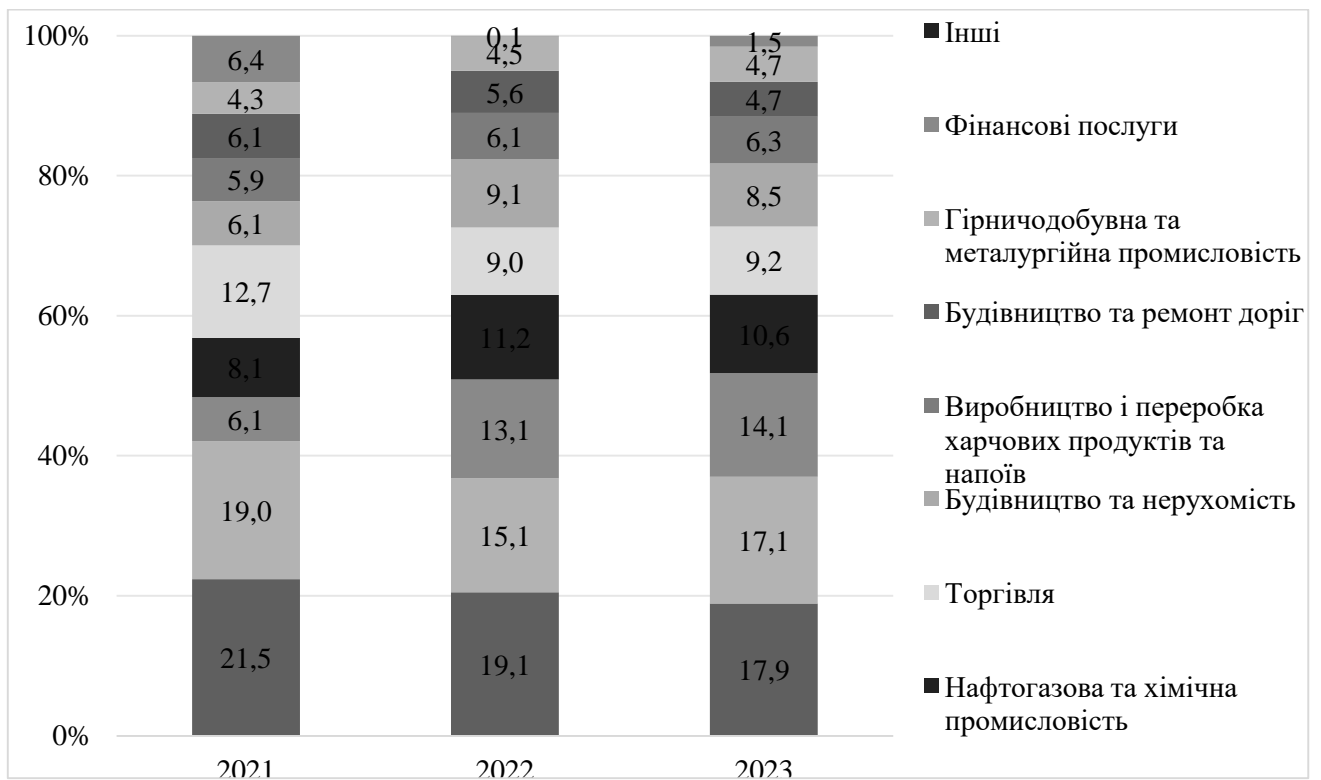
Так, у структурі портфеля юридичним суб'єктам, найбільша частка припадає на енергетичний сектор. При цьому простежується скорочення частки з 21,5% у 2021 році до 17,9% у 2023 році. Разом з тим зросла частка кредитування сільськогосподарського сектору (з 6,1% до 14,1%) та будівництва (з 6,1% до 8,5% у 2023 році).

АТ «Ощадбанк» надає кредити також і фізичним особам. А саме:

1. Кредити на житло (нерухомість на вторинному ринку, доступна іпотека, програма «Оселя, кредит під іпотеку, програма перекредитування»);
2. Кредити на авто (кредит на нове авто «Ощад драйв», кредит на електромобілі, кредит на авто з пробігом, кредит на КАСКО);
3. Грошові кредити (кеш-кредит, кредит розстрочка);
4. Спеціальні програми (кредит під депозит, реструктуризація кредитів, реструктуризація карткових кредитів)

Рис. 2.6.

Структура кредитного портфелю корпоративним клієнтам за секторами економіки АТ «Ощадбанк», %

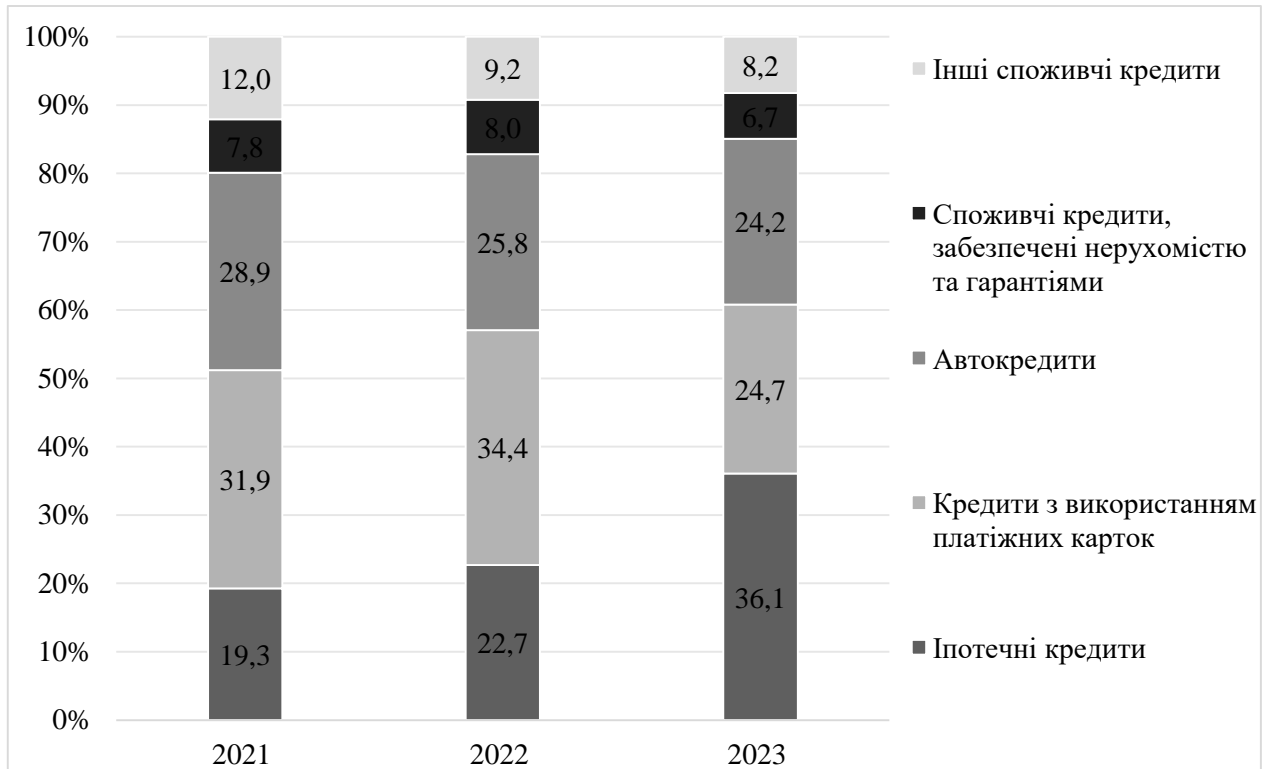

Джерело: [1]

Рис. 2.6. Структура кредитного портфелю корпоративним клієнтам за секторами економіки АТ «Ощадбанк», %

Рис. 2.7.

Структура кредитного портфелю фізичним особам АТ “Ощадбанк”, %

Джерело: [1]

Рис. 2.7. Структура кредитного портфелю фізичним особам АТ “Ощадбанк”, %

Отже види кредитних операцій АТ “Ощадбанк” поділяються на: цільові та універсальні. АТ “Ощадбанк” пропонує широкий спектр кредитних продуктів. Методи кредитування в АТ “Ощадбанк” на всі види кредитного продукту однакові, тобто клієнт банку може оформити будь який вид кредиту у відділенні банку або у мобільному додатку «Ощад24/7».

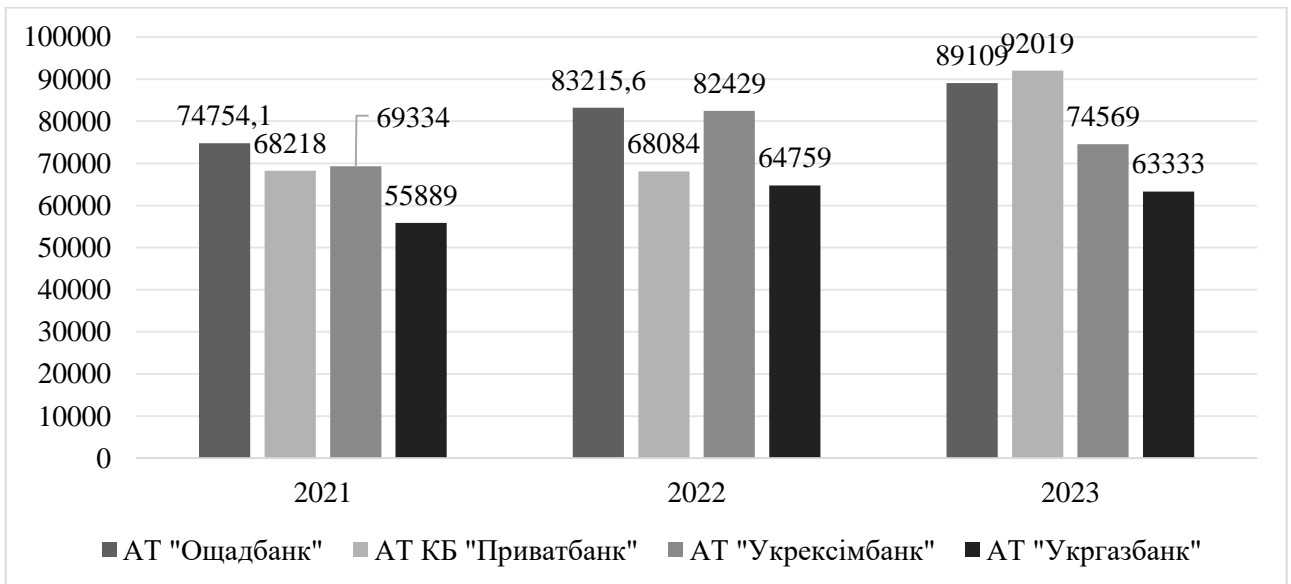
Основними передумовами для кожного рішення про надання кредиту є детальна інформація про клієнта, його діяльність та стан галузі. Зокрема, бізнес-підрозділи повинні враховувати наступні аспекти про клієнта: для фізичних осіб – соціальна стабільність, матеріальне становище, кредитна історія; для юридичних осіб та

фізичних осіб-підприємців – ключові продукти і послуги клієнта, їхні замінники, основні контрагенти (постачальники і покупці), конкуренти на ринку, сектор економіки клієнта, стан та тенденції галузі, ключові фактори успіху, окремі ризики, рівень ділової репутації та організаційна структура клієнта.

Однак розглядаючи кредитну політику лише АТ “Ощадбанк” ми неможемо говорити достовірно про її ефективність. Тому проведемо та визначимо місце досліджуваного банку серед найбільших банків країни за обсягом виданих кредитів (рис. 2.8).

Рис. 2.8.

Динаміка виданих кредитів державними банками України, млн грн

Джерело: [2-5]

Рис. 2.8. Динаміка виданих кредитів державними банками України, млн грн

Як бачимо, Ощадбанк займає першу позицію по виданих кредитах у 2021-2022 роках. У 2023 році на лідируючу позицію виходить Приватбанк з обсягом виданих кредитів у 92019 млн грн, тоді як Ощадбанк видав кредитів лише на суму 89109 млн

грн. Однак слід відмітити, що з початком війни кредитування скоротилося лише а АТ КБ “Привабанк” з 68218 млн грн до 68084 млн. грн. Щодо Ощадбанку, то тут простежується стабільне зростання протягом періоду, що говорить про більшу довіру населення до даного державного банку України.

Однак видні кредит банку не завжди є безпроблемними. Основними економічними заходами, які застосовуються АТ «Ощадбанк» у роботі з проблемними кредитами, є такі: перегляд прогнозів грошових потоків позичальника; впровадження захисних заходів для мінімізації втрат; зміни в політиці та менеджменті клієнта; реструктуризація кредитної операції. Якщо реструктуризація не здатна запобігти потенційним втратам, банк вживає заходів для дострокового припинення кредитування, продажу активів клієнта (через суд або за домовленістю) та ініціювання процедури банкрутства.

Кредитні операції є основним джерелом прибутку банку. Проте, через зростання випадків неповернення кредитів під час світової пандемії, ці операції створюють загрозу для стійкості та стабільності банку. Тому важливо, щоб структура кредитного портфеля банку забезпечувала відповідний рівень ліквідності та максимальний рівень доходності при мінімальному рівні кредитного ризику.

РОЗДІЛ 3.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ АТ «ОЩАДБАНК» В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

3.1. Проблеми управління кредитним ризиком та підвищення якості кредитного портфеля АТ «ОЩАДБАНК» в сучасних умовах

Завданням мінімізації кредитних ризиків АТ «Ощадбанк» є раціональне визначення територіальних пріоритетів формування кредитного портфеля з урахуванням основних фінансово-економічних характеристик регіонів, які визначають здатність своєчасно повертати отримані кредити. Сучасний рівень розвитку окремих регіонів України характеризується суттєвими відмінностями, які зумовлені впливом ряду соціально-економічних факторів.

У період становлення та розвитку банківської системи України чітко проявилися нерівномірності територіального розміщення та територіальної кредитно-депозитної діяльності банків, що позначилося на якості організації кредитного процесу, доступності кредитних ресурсів, рівні процентної ставки, ставки та інші характеристики наданих кредитів. Одним із природних наслідків цих відмінностей є, серед іншого, надрегіональна диференціація кредитних ризиків, яку необхідно враховувати як при розгляді поданих кредитних заявок, так і при оптимізації мережі відділень банків [17].

Узагальнення науково-методичних підходів до оптимізації регіональної структури кредитних ризиків дає змогу створити структурно-логічну схему оптимізації регіональної структури кредитного портфеля банку з урахуванням ризику (додаток А).

Адекватну оцінку раціональності регіональної структури кредитного портфеля можна отримати за допомогою індексу територіальної концентрації, який широко

використовується при аналізі регіоноутворення, агломераційної адаптивності та балансу економічних функцій.

Для аналізу регіональної структури кредитного портфеля замість площі території (країни) рекомендується використовувати інші показники, які можуть характеризувати соціально-економічний розвиток регіону: чисельність населення, кількість зареєстрованих юр. суб'єктів господарювання, обсяг виробництва тощо. На основі цих показників визначається ступінь концентрації економічної діяльності, який показує інтенсивність розвитку, характер і можливість подальшого розвитку в агломерації або окремих її районах. Зростання цього показника свідчить про збільшення концентрації досліджуваного виду економічної діяльності в регіоні.

При обґрунтуванні географічної структури кредитного портфеля банку (або географічного розподілу відділень банку) необхідно враховувати можливий майбутній вплив таких рішень на рівні кредитного ризику. Це в першу чергу відбивається на змінах якості банківського кредитного портфеля.

Водночас основними факторами, що впливають на регіональні відмінності в загальній ризиковості структури кредитного портфеля, є регіональні відмінності в платіжній дисципліні та фінансових умовах позичальників. Вплив цих факторів опосередковано відображається на відмінностях у динаміці простроченої заборгованості по регіонах [10].

Тому оптимізація регіональних характеристик кредитного ризику на основі оцінки системи індексів географічної концентрації є важливим напрямом розвитку систем управління банківським кредитним ризиком, але йому не приділено достатньої уваги в науково-методичній літературі. Водночас основним параметром порівняння щодо прийняття банками територіального кредитного ризику можуть бути окремі показники концентрації проблемної (особливо простроченої) заборгованості.

Індивідуальний індекс концентрації проблемної заборгованості рекомендується розраховувати за аналогією з вищезгаданим індексом географічної концентрації, враховуючи, що територією розподілу простроченої заборгованості є не регіон, а

загальна кількість виданих кредитів. Таким чином, прийняття банком регіонального кредитного ризику можна визначити таким чином:

$$I_{\text{пз}} = \frac{\text{ПЗі}}{\text{ПЗ}} + \frac{K_1}{K} \quad (3.1)$$

де ПЗ – індивідуальний індекс концентрації простроченої заборгованості, од.;

ПЗі – обсяг проблемної (або простроченої) заборгованості банку в певному регіоні, тис. грн;

ПЗ – загальний обсяг проблемної (або простроченої) заборгованості в регіоні, тис. грн;

KI – обсяг наданих банком кредитів в регіоні, тис. грн;

K – загальний обсяг наданих кредитів в регіоні, тис. грн.

Значення цього показника більше 1 свідчить про те, що банк кредитує неефективно, оскільки якість його кредитного портфеля гірша, ніж у регіоні в цілому. Єдиний індекс концентрації проблемної заборгованості нижче 1 свідчить про те, що кредитний процес управляється відносно ефективно. Водночас, чим ближче розрахункове значення цього показника до нуля, тим нижчий банк приймає місцевий кредитний ризик.

За допомогою оцінки індивідуальної системи індексів концентрації проблемної заборгованості різні регіони країни можуть бути ранжовані за рівнем ризику кредитної діяльності всередині країни. При розподілі регіонів з точки зору їх привабливості для активізації кредитної діяльності банків окремі регіональні індекси концентрації проблемної заборгованості можна поділити на три категорії: регіони, які найбільш сприятливі для активізації кредитної діяльності, ступінь активізації кредитування. діяльність у цих регіонах нижча. Внутрішні райони з середньою концентрацією кредитного ризику, зосереджені великі обсяги простроченої заборгованості та потенційно високі кредитні ризики.

Для цього спочатку необхідно визначити інтервальне значення значення індикатора, що належить до певної групи, за такою формулою:

$$r = \frac{M_{max} - M_{min}}{g} \quad (3.2)$$

де r – величина інтервалу;

M_{max} , M_{min} – максимальне та мінімальне значення індивідуальних регіональних індексів концентрації проблемної заборгованості; g – кількість виділених груп ($g = 3$).

Далі потрібно розрахувати два показники. Перший, що показує межу значення індивідуального регіонального індексу концентрації проблемної заборгованості для групи проблемних регіонів, розраховується за формулою:

$$ind_L = M_{max} - r \quad (3.3)$$

Другий критерій – індикатор регіонів, найбільш сприятливих для активізації кредитної діяльності, розраховується за формулою:

$$ind_P = M_{min} + r \quad (3.4)$$

Показники, що не належать до двох вищезазначених груп, є посередніми та свідчать про належність регіону до групи із середньою по території концентрацією кредитних ризиків [31].

Таким чином, дослідження відносної привабливості регіонів України для активізації банківського кредитування АТ «Ощадбанк» з урахуванням територіальної концентрації кредитних ризиків свідчить про чітку регіональну диференціацію території щодо умов безпеки банківської діяльності. Врахування цієї диференціації в процесі прийняття рішень щодо розвитку мережі відділень банку та проектування регіональної структури кредитного портфеля дозволяє знизити та оптимізувати загальний кредитний ризик.

Якість регіонального розміщення мережі відділень (або якість регіональної структури кредитного портфеля) та її вплив на ризик кредитного портфеля АТ «Ощадбанк» доцільно оцінити шляхом порівняння розробленої оцінки регіональних привабливості для активізації кредитної діяльності з оцінкою територіальної концентрації філіальної мережі.

Слід враховувати, що окремі території можуть займати однакові позиції в рейтингу, що зумовлює необхідність стандартизації розташування регіонів. Таку стандартизацію можна здійснити шляхом розрахунку відносної рейтингової позиції, яка визначається як відношення місця окремого регіону в рейтингу до порядкового номера останнього місця в рейтингу. Цей показник дає змогу в частках одиниць оцінити, наскільки віддалене місце регіону в рейтингу від початку ранжируваного населення.

Зі збільшенням значення показника ряд відносних оціночних позицій за індексом концентрації проблемної заборгованості відповідає еталонному варіанту розподілу територіальної концентрації мережі відділень банку, в якому регіони розташовані в порядку зростання загрози перенесення кредитних операцій на своїй території з точки зору ймовірності того, що банк опиниться в У зв'язку з виникненням проблемної заборгованості береться вищий кредитний ризик.

Якщо відносна рейтингова позиція за індексом концентрації проблемної заборгованості нижча відносної рейтингової позиції за індексом територіальної концентрації філіальної мережі, то існуючий варіант розміщення представництв і філій банку призводить до формування сукупного кредитного портфеля, ризик якого є середнім кредитним ризиком по банківській системі всієї країни [15] .

Тому для зниження загального кредитного ризику портфеля АТ «Ощадбанк» керівництву банку необхідно намагатися розташувати окремі бізнес-напрями (активізувати кредитну діяльність) за регіонами у співвідношенні, максимально наближеному до еталонного рейтингового розподілу. При цьому, якщо прийнятним є відхилення у бік перевищення відносної рейтингової позиції за індексом концентрації проблемної заборгованості щодо відносної рейтингової позиції за індексом територіальної концентрації мережі філій, слід уникати зворотних відхилень. Варто зазначити, що кредитна діяльність АТ «Ощадбанк» активізується в сприятливих регіонах.

Таким чином, оптимізація регіональної структури формування кредитного портфеля АТ «Ощадбанк» дає змогу знизити загальний кредитний ризик банку шляхом обґрунтованого вибору пріоритетних регіонів розвитку кредитування. Цей підхід можна детально описати стосовно до окремих сегментів ринку банківських кредитів: великих компаній, середнього та малого бізнесу, кредитів фізичним особам тощо.

3.2. Економічно-математичні методи оцінки ризику кредитного портфелю АТ «Ощадбанк»

Метою створення економіко-математичної моделі є дослідження зміни прибутків від зміни процентних ставок за кредитами АТ «Ощадбанк» в умовах російсько-української війни. Для дослідження динаміки прибутку від процентних доходів від кредитування АТ «Ощадбанк» достатньо розглянути кредитний ринок.

Попит на кредит можна описати функцією $N(p)$ - кількість кредитних послуг, використаних клієнтами в одиницю часу за процентною ставкою p . Загальні властивості функції попиту $N(p)$ вважаються очевидними і тому в сучасній економічній теорії вони формулюються у вигляді аксіоми попиту, згідно з якою ця функція є монотонно спадною і прагне до нуля при необмеженому зростанні ціни.

Аналітична форма функції попиту невідома, тому на практиці для неї використовуються різні апроксимаційні елементарні функції, включаючи лінійну $N(p) = a - bp$, обернену $N(p) = 1/p$ та логарифмічну $N(p) = \ln((1 + p)/p)$, і жодне з них не можна вважати задовільним. Зокрема, лінійна функція має сенс, лише якщо $p < a/b$, а дві інші описують нескінченно великий попит, коли ціна продукту наближається до нуля [35].

Без конкурентного середовища зі зростанням цін функція попиту може не звестися до нуля. Насправді майже всі банківські продукти та послуги мають одну важливу особливість: навіть за дуже високих процентних ставок клієнти завжди мають у своєму розпорядженні обмежену, хоча, можливо, мінімальну суму.

Виходячи з того, що АТ «Ощадбанк» у 2022 році отримав процентних доходів у сумі 1 897 007 тис. грн, за цей же період надав кредитів на суму 8 321,5595 тис. грн. Це значення визначає загальну кількість клієнтів при початковій процентній ставці p_0 . При цьому $p_0 = 19\%$.

При такій початковій відсотковій ставці гранична схильність до споживання дорівнює N_c , яка враховує кількість клієнтів, «придатних» під майже будь-яку відсоткову ставку (споживачі з високим рівнем доходу), а також ту їх частину, яка змушена скористатися цим кредитом. послуга становить 13315457 грн. Відповідно, $N_v(r)$ становить 69900138 тис. грн., що означає суму кредитів для клієнтів – як тих, хто повністю відмовився від кредитних послуг, так і тих, хто частково зменшив свої доходи.

Наведемо функцію попиту з такими початковими даними, як:

$$N(p) = 13315457 + 69900138 = 83215595 \text{ тис.грн}$$

Вводимо «кредитну ставку напіврозпаду» p^k , що дорівнює 25%, за якої число споживачів кредитних послуг $N(p^k)$ знижується удвічі:

$$N_v(p_k) = \frac{69900138}{2} = 34950069 \text{ тис.грн},$$

$$\text{де } N_{0v} = 83215595 - 13315457 = 69900138 \text{ тис.грн}$$

Тоді за допомогою наведених вище розрахунків і «процентної ставки напіврозпаду» будемо в остаточному вигляді функцію попиту на одиницю кредитної послуги і відображаємо виразом:

$$N(p) = 13315457 + 69900138 \times 2^{\frac{p-19\%}{25\%-19\%}},$$

Де p – змінна відсоткова ставка, за допомогою якої далі визначаємо ціну кредиту, за якої банк отримує максимальний прибуток, а також аналізуємо зміну попиту на кредити АТ «Ощадбанк».

Відповідно до вже відомої функції попиту визначимо прибуток П-Банку як різницю між отриманим доходом і загальними витратами. Ми розраховуємо процентний дохід банку таким чином:

$$R = p \times 13315457 + 69900138 \times 2^{-\frac{p-19\%}{25\%-19\%}}$$

Тоді, загальні витрати можна розрахувати як суму постійних і змінних витрат.

$$I(p) = 5432603 + 2125318 = 7557921 \text{ тис. грн}$$

$$\Pi = \left[p \times 13315457 + 69900138 \times 2^{-\frac{p-19\%}{25\%-19\%}} \right] - 7557921$$

Наступним кроком у визначенні ціни кредиту, за якої АТ «Ощадбанк» отримує максимальний чистий відсотковий дохід, є встановлення певної відсоткової ставки p , знаходження доходу при іншому значенні попиту та, віднімаючи витрати, досягнення бажаного результату.

Таблиця 3.1.

Результати економіко-математичного моделювання залежності процентного доходу за кредитами від процентної ставки

АТ «Ощадбанк»

Процентна ставка, %	17	18	19	20	21	22	23	24
Чистий процентний дохід, тис. грн	9677378	8961706	8253042	7559959	6889078	6245389	5632529	5053019

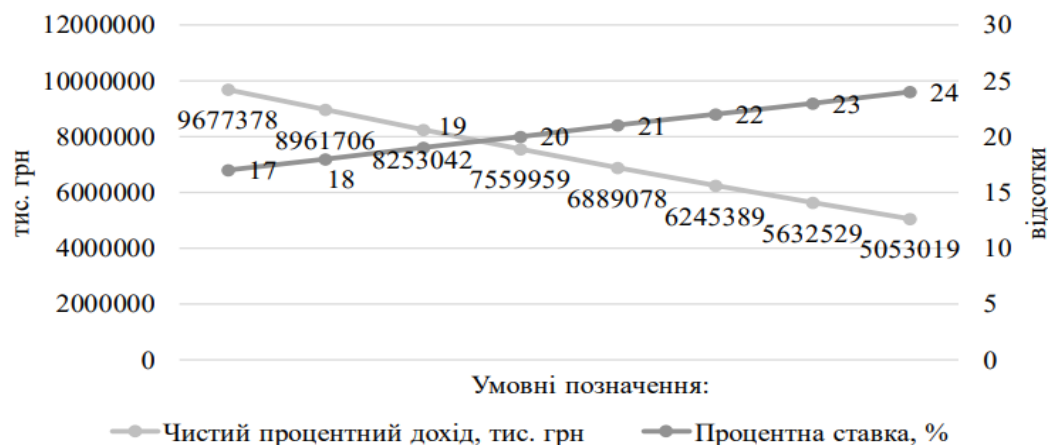
Джерело : складено за даними офіційного сайту АТ «Ощадбанк» [1]

Тенденцію зміни чистого процентного доходу від кредитних операцій АТ

«Ощадбанк» наведено на рис. 3.2. Результати моделювання, на перший погляд, виявили суперечливий зв'язок: якщо підвищення процентної ставки призводить до зменшення чистого процентного доходу, то, однак, цьому явищу є цілком логічне пояснення.

Рис. 3.2.

Позитивний вплив зниження процентних ставок за кредитами на зростання чистого сукупної величини чистого процентного доходу АТ «Ощадбанк»

Джерело: [1]

Рис.3.2. Позитивний вплив зниження процентних ставок за кредитами на зростання чистого сукупної величини чистого процентного доходу АТ «Ощадбанк»

Зрештою, кредитний ринок є висококонкурентним, тому клієнти дуже чутливі до зростання цін на кредити. Вони знаходять собі альтернативні варіанти кредитування, з іншого боку, АТ «Ощадбанк» втрачає клієнтську базу, тому кредитному комітету банку доцільно розглянути можливість певного зниження процентних ставок за кредитами, одночасно посилюючи об'єктивність в оцінка кредитоспроможності позичальників, тим самим покращуючи банк, може генерувати більше чистого процентного доходу для рахунку ефекту масштабу. Враховуючи

тенденцію Національного банку України до зниження облікової ставки, така пропозиція є цілком виправданою.

Основні підходи до управління кредитним ризиком викладені в річній фінансовій звітності АТ «Ощадбанк». У період воєнного стану основною метою управління кредитними ризиками є адаптація принципу обережного кредитування до виняткових умов, у яких має працювати банк, з урахуванням усіх існуючих ризиків.

Враховуючи ризики в поточних умовах, визначальними для зміни кредитної політики банку в період воєнного стану були такі умови:

- незважаючи на надзвичайне зростання ризику, АТ «Ощадбанк» не може припинити кредитування приватних і державних компаній та підприємств критичної інфраструктури. Навпаки. Це важлива частина підтримки військових зусиль країни та прокладання шляху для подальшої реконструкції.

- порушення маршрутів доставки, погіршення логістики, розмивання клієнтської бази, коливання цін на вхідні та вихідні ресурси та інші ринкові викривлення дозволяють досягти попередніх ділових і фінансових результатів клієнтів, на які банки традиційно спираються при прийнятті рішень, значною мірою сумнівний;

- потенційне знищення застави, основних засобів позичальників і навіть фізичної безпеки ключових стейкхолдерів [15].

Зміни кредитної політики в період воєнного стану з урахуванням існуючих ризиків спрямовані на:

- тиражування міжнародного досвіду прийняття основних ризиків країни. Приймаючи рішення про кредитування, Банк також опосередковано враховує невід'ємні ризики, такі як ризики, пов'язані з війною, на яких базується головна передумова «обачливості у кредитуванні»;

- повне усвідомлення ризиків, пов'язаних з діяльністю позичальників у відповідних галузях економіки, регіонах, забезпечення кредитних операцій тощо;

- розробити підходи, згідно з якими банк, структуруючи свою діяльність, не повинен прагнути зменшити ризики, які неможливо зменшити;

- чітке розмежування між прийняттям ризиків, пов'язаних з війною, і безрозсудним кредитуванням.

- на здатність протистояти ризикам істотно впливає достатність капіталу банку [9].

Для прогнозування дотримання АТ «Ощадбанк» нормативу кредитного ризику по контрагенту рекомендується аналізувати більш тривалий період, але навіть у цьому випадку моделювання буде дещо умовним.

Таблиця 3.2.

Дані щодо динамічних змін нормативу кредитного ризику на одного контрагента АТ «Ощадбанк» для побудови лінії тренду [1]

Показники	Станом на 1 січня						
	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Норматив кредитного ризику на одного контрагента (Н7), %	13,81	15,78	17,01	18,34	19,67	21,23	22,31
Темп зростання до попереднього періоду, %	×	114,27	107,79	107,82	107,25	107,93	105,09
Норматив кредитного ризику на одного контрагента (Н7), %	23,72	22,18	22,32	22,41	18,45	15,66	11,22
Темп зростання до попереднього періоду, %	106,32	93,51	100,63	100,40	82,33	84,88	71,65

Джерело : складено за даними офіційного сайту АТ «Ощадбанк» [1]

Оскільки банківська система України, а особливо банки, раніше не функціонували в умовах пандемії, вони не намагалися вистояти в умовах такої тотальної війни через російську агресію.

Однак, проаналізувавши дані табл. 3.2 можна побудувати лінію тренду (поліном, коефіцієнт детермінації або приблизну надійність R2, що найближче до 1, а саме 0,9673). Крім того, розраховано інші коефіцієнти достовірності прогнозу, які також засвідчили відносно високу точність прогнозу зниження рівня кредитного ризику на одного контрагента банку, що є позитивним за сучасних нестабільних умов. Це зрозуміло зі схеми (рис. 3.3).

Цікаво, що динаміка кредитного ризику АТ «Ощадбанк» має дещо хвилеподібний характер, наприклад, пік був у 2019 році, а потім у 2022 році, тому, коли вплив війни спаде, можна припустити, що такі коливання також можливі в наступні періоди.

Рис. 3.3.

Джерело : [1]

Рис.3.3. Динаміка нормативу кредитного ризику на одного контрагента та його прогнозування для АТ «Ощадбанк», %

Економічні нормативи в цілому є незамінними індикаторами фінансового стану банку і тому повинні використовуватися для їх аналізу. Крім того, у рамках усієї нормативної бази банки тепер мають приділяти особливу увагу показникам кредитного ризику та достатності банківського капіталу, які визначають їхню фінансову стійкість та надійність, а також здатність протистояти новим викликам, пов'язаним із російсько-українська війна.

Проблемними й сьогодні залишаються питання, які виникають у гармонійному поєднанні інтегральних оцінок фінансового стану банку з його частковими показниками, які не втрачають своєї індикативної функції і мають, так би мовити, «розчинитися» в узагальненому показнику. Часткові показники важливі, оскільки вказують на проблемні місця в роботі банку, які негативно впливають на його фінансовий стан. Зараз вони потребують перегляду, який, до речі, постійно проводить регуляторний орган, щоб врахувати як інновації в банківській справі, так і нові виклики, наприклад, через валютні ризики, а в деяких випадках і надлишок банківської ліквідності. обмеження інструментів власного капіталу для диверсифікації активної діяльності, цифрові трансформації банківської діяльності тощо. Крім того, банки в Україні не однакові. Це актуалізує кластерний підхід до аналізу фінансового стану банків [16].

Недоречно порівнювати системно важливий державний банк, профіль якого охоплює весь спектр банківських і фінансових послуг, із відносно невеликим спеціалізованим банком. Або це порівняння має відбуватися з урахуванням їх специфіки, тих умовних кластерів, до яких ці банки належать. Слід диференціювати методологічні підходи до аналізу фінансового стану різних банків [26].

Але все це має відбуватися відповідно до вимог фінансового моніторингу та конфіденційності персональних даних, при цьому фінансова безпека не лише банку, а й клієнтів є найвищим пріоритетом [19].

І в сучасних умовах важливо пам'ятати про національну безпеку, яка багато в чому залежить від фінансового стану банків, фінансової стабільності банківської

системи та правильної позиції фінансових аналітиків. Фінансовому менеджменту АТ «Ощадбанк» необхідно звернути пильну увагу на можливий сценарій зниження достатності капіталу банку та розробити комплекс заходів щодо зміцнення капітальної бази з метою забезпечення безпеки банку та покращення його фінансового стану. Важливо контролювати та ефективно управляти кредитними ризиками банку.

3.3. Рекомендації щодо вдосконалення кредитної політики АТ «Ощадбанк» в умовах економічної нестабільності

Для керівництва банку дуже важливо правильно розробити кредитну політику. Він має не лише охоплювати важливі принципи та елементи роботи, а й давати змогу визначити пріоритетні напрямки кредитування. Він також дає змогу сформувати високоякісний кредитний портфель, оскільки визначає, які позики до нього включити.

Процес удосконалення кредитної політики АТ «Ощадбанк» потребує проведення інформаційно-аналітичної роботи, результати якої є необхідною умовою для здійснення моніторингу, оцінки рівня та аналізу факторів, що впливають на рівень фінансово-економічної безпеки банку. Функціонування системи інформаційно-аналітичного забезпечення є необхідним для коректної та оперативної оцінки рівня фінансово-економічної безпеки АТ «Ощадбанк», прогнозування можливих внутрішніх та зовнішніх загроз та дотримання своєчасної наявності достатніх фінансових ресурсів. виконувати зобов'язання [15].

Інформаційно-аналітичне забезпечення контролю та мінімізації кредитних ризиків в умовах війни є однією з підсистем інформаційно-аналітичної системи банківського контролю, яка формується для підтримки управлінських рішень щодо доцільності проведення окремої кредитної операції з урахуванням її впливу на фінансово-економічну безпеку АТ «Ощадбанк».

Відповідно, інформаційно-аналітичне забезпечення контролю та мінімізації кредитних ризиків, що поєднує інформаційне забезпечення – діяльність, пов'язану зі збором, зберіганням, обробкою, поданням та захистом необхідної інформації (класифікатори, документи, інформаційні поля, бази даних тощо) та аналітичне забезпечення – Форми та методи аналізу, систематизації та класифікації цієї інформації, аналізу та обробки інформації, формування висновків, пропозицій, рекомендацій та прогнозів мають задовольняти наступні потреби АТ «Ощадбанк»:

- об'єктивна оцінка кредитоспроможності позичальника та факторів, які можуть негативно на нього вплинути;
- своєчасне виявлення загроз фінансово-економічній безпеці банку з погіршенням кредитоспроможності позичальника;
- формування банком обґрунтованого судження про доцільність та умови кредитної операції;
- Документування власного досвіду в цій сфері по всіх напрямках. Після попереднього збору інформації проводиться експертиза, яка проходить у таких формах: логічна перевірка даних, отриманих від позичальника та інших джерел інформації; Проведення бесіди з позичальником відповідальним кредитним менеджером АТ «Ощадбанк»; виїзд відповідального кредитного менеджера банку до позичальника для перевірки поточної ситуації; Наймання бухгалтерської фірми для перевірки фінансових документів та звітів клієнта тощо.

Наступним етапом є обробка даних, яка включає: систематизацію фактів, які відсортовані за ступенем їх відповідності характеристикам кредитоспроможності позичальника та факторам, що на неї впливають; Визначення ключових моментів за критеріями оцінки кредитоспроможності позичальника; висувати гіпотези, що пояснюють основні факти; отримання (при необхідності) додаткових даних; зробіть висновки та перевірте на відповідність іншим фактам [15].

Оскільки при оцінці кредитоспроможності позичальника використовується інформація про діяльність та фінансовий стан клієнта, яка надається відповідно до

ст.60 Закону України «Про банки і банківські операції», є банківською таємницею, відповідна інформаційна безпека включає захист інформації, що включає запобігання доступу третіх осіб до інформації (несанкціонований, незаконний доступ) та ненавмисному чи несанкціонованому використанню, модифікації чи знищенню інформації.

З метою створення раціонального потоку інформації для контролю та мінімізації кредитних ризиків АТ «Ощадбанк» має спиратися на такі принципи: Достовірність інформації – інформація повинна відображати реальні процеси та показники, що відбуваються в банку та зовнішньому середовищі; Повнота інформації – для отримання достовірних висновків необхідно, щоб інформація була повною, а не неповною; Порівнянність інформації – відомості з різних джерел про один і той самий процес чи явище мають бути ідентичними; Ефективність збору інформації – інформація має цінність, лише якщо вона актуальна; Інформаційна ефективність - інформаційно-аналітична обробка інформації повинна бути адекватною, тобто ефект від такої обробки повинен перевищувати витрати на її здійснення; Зручність інформації – інформація має бути подана у зручній для користувача формі; Корисність інформації – інформація має бути корисною, тобто. ч. необхідні для проведення аналітичних розрахунків і не перевантажені [15].

Аналітичне забезпечення контролю та мінімізації кредитних ризиків включає форми та методи аналізу, систематизації та класифікації інформації, які дають змогу виявляти фактори, що впливають на кредитоспроможність позичальника, аналізувати та опрацьовувати цю інформацію, формувати на її основі висновки та прогнози. оцінки можливих негативних наслідків для кредитоспроможності позичальника. Позичальник працює в певному середовищі, яке може мати позитивний чи негативний вплив на його кредитоспроможність.

Нестабільна економічна ситуація в Україні негативно впливає на можливість отримання кредиту та його своєчасного та повного погашення відповідно до умов

кредитного договору. Тому виникає необхідність аналізу та оцінки факторів, які впливають на кредитоспроможність позичальника.

На кредитоспроможність особи-позичальника істотно впливають фактори внутрішнього середовища, серед яких можна виділити такі групи факторів: фінансові; виробництво; персонал; маркетинг; організаційне виявлення та оцінка факторів зовнішнього середовища окремого позичальника-юридичної особи, що негативно впливають на його кредитоспроможність, може здійснюватися методом експертної оцінки в такій послідовності.

Якісні показники кредитоспроможності позичальника оцінюються за 10-бальною шкалою. Для кожного показника визначено якісні критерії, що відповідають найвищому кредитному рейтингу позичальника – значення 10 балів, найнижчому кредитному рейтингу позичальника – 0 балів, проміжним рівням – значення в інтервалі [9].

У подальшому на основі експертної оцінки бальним методом повинні бути визначені вагові коефіцієнти оціночних показників та інтегральних показників, що характеризують кожен складову кредитоспроможності позичальника. До дослідження залучені науковці, які займаються вдосконаленням кредитної політики комерційних банків, а також працівники АТ «Ощадбанк», діяльність яких безпосередньо пов'язана з організацією кредитних операцій та забезпеченням безпеки банку. Експертна оцінка проходить у три етапи: організація проведення експертної оцінки; збір експертних висновків; Узагальнення отриманих результатів. Узгодженість експертних думок визначається за допомогою коефіцієнта конкордації з перевіркою його значення за допомогою критерію Пірсона. У разі суперечливих висновків експертів буде проведено повторну експертизу.

На нашу думку, найбільш поширеними недоліками кредитної діяльності українських комерційних банків є:

- концентрація кредитного портфеля на великих позичальниках, що може призвести до зростання кредитного ризику банку у разі можливого знаження

платоспроможності позичальників на фоні погіршення економічної ситуації;

- валютна структура кредитного портфеля клієнта за відсутності валютних надходжень у фізичних осіб-позичальників у разі коливання валютного курсу;

- залежність від коштів приватних клієнтів в умовах конкуренції на фінансовому ринку щодо привабливості ресурсної бази на фоні складної соціально-політичної ситуації в країні;

- вплив негативних факторів на фінансовий ринок та низьку та нестабільну ділову активність в окремих галузях економіки, що може призвести до погіршення показників діяльності Банку;

- обмежена диверсифікація кредитних вкладень;

- збільшити обсяг зважених класифікованих кредитів;

- занадто ризикована кредитна політика;

- недостатнє врахування оцінки платоспроможності позичальника на етапі кредитування;

- недостатня увага до цільового використання кредиту та моніторингу діяльності позичальника з метою завчасного виявлення проблем та запобігання можливим кредитним втратам;

- неналежне кредитування;

- втрата захисту права власності.

Звичайно, цей перелік не є вичерпним, і кожен окремий український банк має свою специфіку кредитної діяльності, а також свої переваги та недоліки. Тим не менш, перераховані особливості та проблемні аспекти кредитування характерні для багатьох українських комерційних банків, і ці проблеми можна назвати типовими для банківського сектора України. Для подолання негативного впливу цих факторів пропонується використовувати типову програму змін та інновацій у кредитній діяльності вітчизняних комерційних банків.

Заходи, визначені цією програмою, можуть бути застосовані до більшості банків України з певними доопрацюваннями з урахуванням специфіки діяльності конкретної

банківської установи. До заходів щодо вдосконалення кредитної діяльності банків належать:

- подати заявку на оновлені банківські продукти, такі як поновлювані та поточні рахунки для юридичних осіб;
- застосування нових видів банківських продуктів для фізичних осіб, орієнтованих на найменш соціально захищені верстви населення;
- формування бізнес-кредитних програм при бажанні підприємців відкрити власну справу (наприклад, програма кредитування початкового капіталу);
- просування потенційних клієнтів шляхом запровадження диференціації процентних ставок за результатами аналітичної та інформаційної роботи щодо кожного окремого позичальника та відповідно до параметрів кредитного бізнесу, встановлених під час структурування кредиту;
- доповнення переліку фінансових показників, які аналізуються банком при визначенні кредитоспроможності позичальника, що дає можливість отримати комплексну оцінку його діяльності та певною мірою згладити розбіжності між прогнозними та фактичними тенденціями;
- індивідуальний підхід до стягнення проблемної заборгованості;
- вдосконалення роботи з оцінки ділової репутації клієнта;
- розробка мінімального пакету документів для видачі кредиту та скорочення термінів отримання кредиту;
- роз'яснення та акцентування уваги на найважливіших аспектах кредитного договору;
- системна робота по залученню нових клієнтів під час акцій та презентацій;
- формування привабливого іміджу банку для клієнтів.

Враховуючи сучасні тенденції валютно-кредитного ринку України, перш ніж впроваджувати нововведення, необхідно усвідомлювати ризики, які це пов'язано.

Таким чином, у таблиці 3.3 представлено варіанти вдосконалення кредитного процесу та окреслено можливі ризики.

Таблиця 3.3.

Шляхи вдосконалення процесу кредитування з урахуванням можливих
Ризиків

Заходи	Результат	Ризики
Впровадження нових кредитних продуктів для юридичних осіб	Індивідуальний підхід до позичальників з урахуванням їх фінансового стану, обсягу ліквідних коштів, масштабу бізнесу та репутації, що дає змогу застосувати поновлювані кредити та кредитування поточного рахунку	Ризик недостатньої кількості стабільних і платоспроможних клієнтів, зацікавлених у запропонованих умовах кредитування
Впровадження нових кредитних продуктів для фізичних осіб	Розробка спеціальних умов кредитування для найменш захищених категорій населення (інвалідів, пенсіонерів, студентів) із пом'якшеними вимогами до клієнта	Ризик неповернення кредиту через низький платоспроможний потенціал деяких категорій позичальників
Розробка кредитних програм для стартового капіталу	Детальний аналіз бізнес-проектів з урахуванням усіх ризиків, терміну та можливості повернення кредиту для нового суб'єкта підприємництва	Ризик відсутності успішних проектів, які можуть забезпечити повернення коштів кредитування
Посилення маркетингової політики та створення позитивного іміджу банку	Постійне рекламування через ЗМІ, Інтернет, прес-конференції, розповсюдження буклетів, інформування у виписках, робота з існуючими клієнтами, мотивація персоналу, благодійні акції з метою залучення нових клієнтів	Ризик перевищення витрат над доходами від маркетингових активностей
Розширення спектру фінансових коефіцієнтів для аналізу клієнтів	Відбір і розробка фінансових показників для глибшого аналізу майбутнього позичальника з врахуванням не лише фінансових, а й соціальних факторів, як-от бізнесова репутація, сімейний стан тощо	Ризик нестачі клієнтів, які відповідали б усім критеріям оцінки, необхідним для отримання кредиту
Стягнення проблемної заборгованості	Індивідуальний підхід до кожного випадку стягнення заборгованості з урахуванням особливостей кожного позичальника та оптимізація процесу для прискорення розгляду таких справ	Ризик низької ліквідності заставного майна, що ускладнює його реалізацію для покриття боргів

Джерело : створено автором на основі [9]

З урахуванням ризиків і певної адаптації до специфіки діяльності конкретного комерційного банку ці заходи сприятимуть подоланню найбільш типових проблем і

недоліків у кредитній роботі комерційних банків. Звичайно, адаптуючи конкретну типову програму до діяльності конкретного комерційного банку, необхідно враховувати реальні умови зовнішнього середовища, його позитивні та негативні впливи, позицію банку на ринку, його тактичні і стратегічні цілі та завдання, обрана стратегія, цільова група, фінансові можливості банківської установи, потенційні інвестори, акціонери тощо. Тому даний типовий план дій може слугувати основою для розробки конкретних заходів щодо покращення кредитна робота комерційного банку на вітчизняному банківському ринку в сучасних умовах.

ВИСНОВОК

Результати кваліфікаційної роботи сприяють вирішенню проблеми удосконалення механізму управління кредитною політикою банку в сучасних умовах. Дослідження базується на методах економічного аналізу, аналізі вітчизняних та міжнародних публікацій, а також офіційних даних щодо діяльності АТ «Ощадбанк» та функціонування банківської системи України загалом. Це дозволило сформулювати низку важливих висновків і рекомендацій.

Кредитна політика банку є ключовим інструментом управління його активами, і основною метою є підвищення прибутковості та ефективності діяльності шляхом надання кредитів у різних сегментах з урахуванням вимог внутрішньої кредитної політики та нормативів банківського нагляду.

Подвійний характер кредитного ризику, що включає як ризики окремих кредитних операцій, так і ризики, пов'язані з управлінням всім кредитним портфелем, вимагає спеціалізованих підходів до ризик-менеджменту. Для запобігання розвитку негативних наслідків, що можуть виникнути через кредитний ризик, необхідно узагальнити методичні основи управління цим видом ризику.

Управління кредитною політикою є важливим напрямком у загальній системі управління банком і вимагає комплексного підходу. Для ефективного його реалізування важливо забезпечити системну взаємодію між усіма підрозділами банку, що займаються кредитуванням, регулюванням і контролем цих процесів, з урахуванням стратегічних цілей і тактичних завдань.

АТ «Ощадбанк» має планувати вихід на міжнародний фінансовий ринок через дистанційні канали та посилювати співпрацю з партнерами. Важливо також налагодити ефективний прямий маркетинг та удосконалити систему управління кредитними ризиками, зокрема в інтернет-банкінгу, а також впроваджувати системне управління процентними та валютними ризиками.

Оскільки основним орієнтиром АТ “Ощадбанк” при організації кредитування є бізнес-клієнти, то в його кредитному портфелі велику частку займають кредити надані саме їм. Згідно рисунку 2.1 можна зрозуміти що АТ “Ощадбанк” продовжує зосереджуватись на корпоративних клієнтах, збільшивши їх частку з 64,3% у 2021 році до 75,1% у 2023.

Простежуємо зростання суми виданих кредитів корпоративному секторі у 2022 році на 24%, а у 2023 році ще на 5,3%. Тобто в умовах війн банк робить все задля підтримки економіки країни через допомогу бізнесу. Щодо кредитів наданих фізичним особам, то їх сума у 2022 році скоротилася на 1,8%, однак у 2023 знову зросла на 19,6%. Тобто переглянувши кредитну політику щодо фізичних осіб банк зумів стабілізувати роботу та залучити нових клієнтів навіть в такий нелегкий час.

Негативним фактором для банку є накопичений збиток минулих років у власному капіталі, хоча цей збиток поступово зменшується. Чистий прибуток банку в 2022 році склав 638,3 млн грн, що свідчить про позитивну фінансову динаміку, зокрема завдяки високій адаптації до умов воєнного стану. Банк зосередився на залученні коштів від клієнтів для інвестування в економіку країни, зокрема підтримуючи стратегічні галузі.

Основними ризиками для АТ «Ощадбанк» під час війни стали операційні та кредитні ризики, що ставлять під загрозу стабільність банківської діяльності. Бойові дії, окупація територій, втрата персоналу, атаки на інфраструктуру та інші чинники ускладнюють забезпечення безперервності роботи банку.

Динаміка капіталу банку є хвилеподібною, з піковими значеннями в 2021 та 2023 роках, що дає підстави припустити зростання капіталу в 2024 році, якщо врахувати ефекти війни. Банк ефективно управляє кредитним портфелем і, незважаючи на деяке збільшення кредитних ризиків, його значення не є критичним.

Система управління кредитним ризиком в АТ «Ощадбанк» є ефективною, але потребує подальшого розвитку з урахуванням нових викликів цифрових трансформацій і війни. Оптимізація регіональної структури кредитного портфеля

допоможе знизити сукупний кредитний ризик, обираючи пріоритетні регіони для кредитування. Цей підхід можна деталізувати за різними сегментами ринку, такими як великий бізнес, середній і малий бізнес, кредити фізичним особам.

У висококонкурентному кредитному ринку клієнти чутливі до змін в умовах кредитування. Для збереження клієнтської бази АТ «Ощадбанк» має розглянути можливість зниження процентних ставок при одночасному посиленні об'єктивності оцінки кредитоспроможності позичальників, що дозволить банку отримувати більший чистий дохід за рахунок масштабу.

Перспективними напрямками вдосконалення управління кредитною політикою є оптимізація регіональної та галузевої структури портфеля з метою мінімізації сукупного ризику. Використання запропонованих методів аналізу дозволяє ефективно оцінювати розвиток кредитного портфеля АТ «Ощадбанк» і прогнозувати можливі загрози кредитного ризику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. АТ «Ощадбанк»: офіційний сайт. URL: <https://www.oschadbank.ua/>
2. Біленчук П. Д. Банківське право: українське і європейське : навч. посіб. / П. Д. Біленчук, О. Г. Диннік, І. О. Лютий, О. В. Скороход ; за заг. ред.. П. Д. Біленчука. К. Атака. 1999. 400 с.
3. Вовк В., Мовчан А. Сучасні тенденції організації банківського нагляду в контексті запровадження ризик-орієнтованого підходу. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 1. С. 173-181
4. Версаль Н. І., Прилепа А. LTV як макропруденційний інструмент гальмування бумів у кредитуванні домогосподарств. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2022. № 1(87). С. 54–63.
5. Гаврилко Т.О., Науменко В.С. Банківське кредитування в Україні: стан і перспективи розвитку. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 31. С.152-156
6. Гаврилко Т.О., Скрипник К.О. Якість банківських продуктів: чинники впливу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. Вип. 36. С.51-57
7. Господарський кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19–20, № 21–22. Ст. 144.
8. Господарський процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 6. Ст. 56 з усіма змінами і доповненнями.
9. Джулій Л. В., Білорусець Л. М., Ємчук Л. В., Бочуля Н. В. Особливості організації управлінського обліку в банках України. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2021. № 4(1). С. 86-89.
10. Дмитренко Ю. М. Банківська діяльність як інститут фінансового права. *Форум права*. 2012. № 2. С. 188-195.

- 11.Зверук Л. А., Дідковська Ю. С. Концептуальні основи організації системи ризик-менеджменту в банках. *Бізнес Інформ*. 2020. № 9. С. 238-245
- 12.Зоря О. П., Драгниш М. С. Удосконалення організації обліку безготівкових операцій банківської установи. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2021_11_60
- 13.Іванов Ю. А. Правові аспекти функціонування критичної інфраструктури у кредитно-банківській сфері в надзвичайному режимі та в умовах особливого періоду. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 4. С. 111-115.
- 14.Коблянська О. І., Захарчук А. І., Коблянська Г. Ю. Методика і організація обліку доходів і витрат комерційних банків. *Modern economics*. 2020. № 13. С. 130-134
- 15.Катан Л. І., Мішенський В. В. Організаційно-економічний механізм забезпечення прибутковості комерційного банку, як основоположний показник ефективності його діяльності. *Ефективна економіка*. 2019. № 7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2019_7_7
- 16.Коваленко А. А. Фінансово-правові питання банківської діяльності в Україні. *Право і суспільство*. 2015. № 5. С. 136-140
- 17.Консолідована фінансова звітність та Консолідований фінансовий звіт Національного банку України за 2021 рік. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/NBU_2021_consolidated_fsu.pdf?v=4
- 18.Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
- 19.Косова Т.Д. Аналіз банківської діяльності: навч.посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 486 с.
- 20.Косова Т.Д., Циганов О.Р. Банківські операції: навч.посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 327 с.
- 21.Кузнецова А. Я., Дрозд І. В. Підвищення ефективності організаційнофункціональної трансформації банківського сектора. *Бізнес Інформ*. 2019. № 2. С. 375-382

22. Лизанець А. Г., Юрик М. М. Роль і місце аутсорсингу в організації діяльності банків. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління.* 2020. Т. 30(69), № 5(2). С. 63-68.
23. Марушев А. Д. Організаційно-тактичні питання вилучення документів у процесі розслідування кримінального банкрутства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2020. Вип. 59(2). С. 129-134
24. Нікольчук Ю. М., Лопатовська О. О. Організаційно-економічний механізм управління фінансовою стійкістю комерційного банку. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки.* 2021. № 1. С. 217-221
25. Окландер М. А., Ветрогон О. В. Залежність клієнтоорієнтовності банківських установ від організації маркетингових інформаційних систем. *Причорноморські економічні студії.* 2020. Вип. 41. С. 110-115
26. Орлюк О. П. Банківська діяльність як елемент фінансової діяльності держави. *Часопис Київського університету права.* 2003. № 3. С. 41-46.
27. Основні засади грошово-кредитної політики на 2022 рік та на середньострокову перспективу. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MPG_2022-mt.pdf?v=4
28. Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MPG-ml_2022.pdf?v=4
29. Питання спільного з Міжнародним банком реконструкції та розвитку системного проекту “Додаткове фінансування позики на політику розвитку в умовах надзвичайної економічної ситуації”: Розпорядження 74 Кабінету Міністрів України від 02.03.2022 № 194-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/194-2022-%D1%80#Tex>
30. Про аудиторську діяльність: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 23. Ст. 244. Остання редакція від 19 січня 2007 року на підставі Закону № 140-16.

31. Про банки і банківську діяльність: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 5–6. С. 30. Остання редакція від 24 листопада 2009 року на підставі Закону № 1533-17.
32. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 №64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
33. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 5. Ст. 28. Остання редакція від 20 лютого 2002 року на підставі Закону № 2921-14.
34. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів: Закон України від 19.06.2021. № 738-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#n2>
35. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 11. Ст. 140. Остання редакція від 29 січня 2006 року на підставі Закону № 2704-15.
36. Про заставу: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 47. С. 642. Остання редакція від 20 червня 2007 року на підставі Закону № 997-16.
37. Про затвердження Інструкції щодо організації роботи банківської системи в надзвичайному режимі: Постанова Національного банку України від 22.07.2014 № 435. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0435500-14#n739>
38. Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: Постанова Національного банку України від 11.06.2019 № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>
39. Про затвердження Положення про плани відновлення діяльності банків України та банківських груп: Постанова Національного банку України від 18.07.2020 № 95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0095500-19#Text>

40. Про Національний банк України: Закон України. Відомості ВВР. 1999. № 29. Ст. 238. Остання редакція від 11 травня 2010 року на підставі Закону № 1013-10.
41. Про страхування: законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>
42. Пухальська Н. О. Організація безпеки банківського кредитування в Україні. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2020. № 1. С. 200-214
43. Раїмов Р. І. Дотримання принципів адміністративно-правового регулювання під час функціонування банківської системи в надзвичайному режимі роботи. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки*. 2016. Вип. 5(2). С. 73-75.
44. Свєрдлик З. М., Пізнюк Л. В. Організація діяльності банківських установ: документно-інформаційний аспект. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 1. С. 82-88
45. Фінансове право: навч. посіб. / Л. К. Воронова, Н. Ю. Пришва, Н. Я. Якимчук та ін. / за загальною редакцією проф. Пришви Н. Ю. Київ: Видавництво Ліра-К, 2018. 376 с.
46. Фукс Н.А. Уніфікація термінології як передумова подальшого удосконалення банківського законодавства України. *Актуальні питання правової теорії та юридичної практики: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 11-12 серпня 2017 р.)*. Одеса. 2017. С. 96-99.
47. Центральний банк і грошово-кредитна політика: навч. посіб. / за ред. Косової Т.Д., Папаїки О.О. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 328 с.
48. Цивільний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.

49. Швець Н. Р., Омельчук Я. А. Основні підходи до організації системи внутрішнього контролю у банках України. *Вісник Університету банківської справи*. 2020. № 2-3. С. 61–66
50. Шинкар М. Л. Організаційні та правові заходи оптимізації механізмів запобігання банкрутству та примусовій ліквідації вітчизняних банківських установ. *Журнал східноєвропейського права*. 2020. № 62. С. 106-114
51. Фінансова звітність АТ “Ощадбанк”. URL: <https://www.oschadbank.ua/finansova-zvitnist> (дата звернення: 07.10.2024)
52. Фінансова звітність АТ КБ “Приватбанк”. URL: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost> (дата звернення: 07.10.2024)
53. Фінансова звітність АТ “Укрексімбанк”. URL: <https://www.eximb.com/ua/bank/financial-information/financial-report/> (дата звернення: 07.10.2024)
54. Фінансова звітність АТ “Укргазбанк”. URL: https://www.ukrgasbank.com/about/fin_results/ (дата звернення: 07.10.2024)

ДОДАТКИ

Додаток А

Структурно-логічна схема оптимізації регіональної
структури кредитного портфеля банку з урахуванням ризику

Етап	Дія	Пояснення
Формування інформаційної бази про регіональну структуру кредитного портфеля з погляду ризику	Питома вага проблемної заборгованості в наданих кредитах банку в розрізі регіонів	Оцінка питомої ваги проблемних кредитів в регіонах та загального рівня заборгованості в банківській системі.
	Питома вага проблемної заборгованості в наданих кредитах у розрізі регіонів в цілому за банківською системою	Порівняння рівнів заборгованості у кожному регіоні з середніми показниками по всій банківській системі.
	Кількість філій банку (або обсяг наданих кредитів) на одиницю площі території регіону (або валового регіонального продукту)	Визначення щільності банківської інфраструктури в регіоні, що показує доступність банківських послуг.
	Загальна кількість філій банку (або обсяг наданих кредитів) у розрахунку на одиницю площі території країни (або ВВП)	Встановлення загальної банківської активності у всій країні, порівнюючи її з активністю в кожному регіоні.
Оцінка системи регіональних індексів концентрації проблемної заборгованості	Оцінка системи регіональних індексів концентрації проблемної заборгованості	Аналіз ризику кредитування у кожному регіоні на основі показника концентрації заборгованості.
	Побудова рейтингу регіонів щодо сприятливості умов активізації кредитної діяльності	Рейтингування регіонів відповідно до їх спроможності мінімізувати ризики кредитування.
Оцінка системи регіональних індексів територіальної концентрації	Оцінка системи регіональних індексів територіальної концентрації	Вивчення концентрації банківських філій та кредитування на території країни та регіонів.
	Побудова рейтингу регіонів щодо фактичної активності банку	Рейтингування регіонів за рівнем присутності банківських філій та обсягів кредитування.

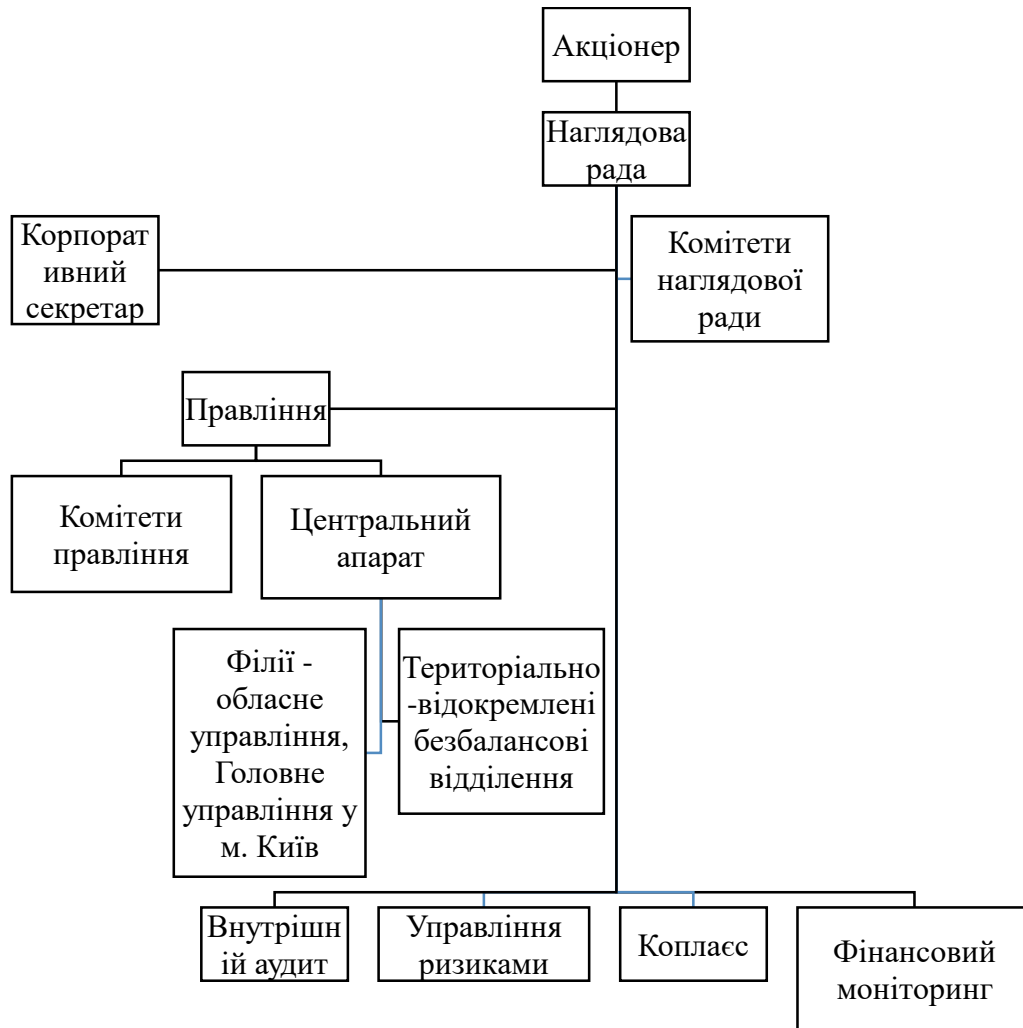
Оцінка системи показників відносної рейтингової позиції регіонів за індексом концентрації проблемної заборгованості	Оцінка системи показників відносної рейтингової позиції регіонів за індексом концентрації проблемної заборгованості	Розробка рейтингів регіонів на основі аналізу показників концентрації заборгованості.
Оцінка системи показників відносної рейтингової позиції регіонів за індексом територіальної концентрації	Оцінка системи показників відносної рейтингової позиції регіонів за індексом територіальної концентрації	Вивчення географічного розподілу банківських послуг у регіонах, що дозволяє порівняти територіальну концентрацію.
Розрахунок коефіцієнту якості впливу сформованої регіональної структури портфеля наданих кредитів банку на сукупний кредитний ризик (Кяврс)	Кяврс > 1: Зменшувати масштаби кредитної діяльності в цих регіонах	Якщо діяльність у регіоні формує сукупний кредитний ризик, вищий за середній по країні, варто знижувати масштаби кредитування.
	Кяврс $\approx$ 1: Зберігати масштаби кредитної діяльності в цих регіонах	Якщо кредитний ризик відповідає середньому по країні, діяльність у регіоні варто залишити на поточному рівні.
	Кяврс < 1: Нарощувати масштаби кредитної діяльності в цих регіонах	Якщо діяльність у регіоні формує кредитний ризик нижчий за середній по країні, варто розширювати кредитування.

Додаток Б
Елементи кредитної політики комерційного банку

Додаток В

Організаційна система АТ «Ощадбанк»

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 20:28:16 17.12.2024

Назва файлу з підписом: ДИПЛОМ ГЕРМАШ АЛІНА ОЩАДБАНК.pdf.p7s.p7s.p7s
Розмір файлу з підписом: 1.6 МБ

Назва файлу без підпису: ДИПЛОМ ГЕРМАШ АЛІНА ОЩАДБАНК.pdf
Розмір файлу без підпису: 1.5 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач - 1: Гермаш Аліна Дмитрівна

П.І.Б.: Гермаш Аліна Дмитрівна

Країна: Україна

РНОКПП: 3734302362

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 12:55:45
02.12.2024

Сертифікат виданий: "Дія". Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг

Серійний номер: 382367105294AF970400000016553E00EFAE2C03

Тип носія особистого ключа: ЗНКІ криптомодуль ІІТ Грядя-301

Серійний номер носія особистого ключа: Не визначено

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Кваліфікований

Тип контейнера: Підпис та дані в одному файлі (CAAdES enveloped)

Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAAdES-X Long)

Сертифікат: Кваліфікований

Підписувач - 2: АЗАРЕНКОВА ГАЛИНА МИХАЙЛІВНА

П.І.Б.: АЗАРЕНКОВА ГАЛИНА МИХАЙЛІВНА

Країна: Україна

РНОКПП: 2571514226

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 15:37:39
04.12.2024

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F04000000E4DA710112DF3D05

Тип носія особистого ключа: Незахищений

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підпис та дані в одному файлі (CAAdES enveloped)

Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAAdES-X Long)

Сертифікат: Кваліфікований

Підписувач - 3: Омеляненко Денис Олегович

П.І.Б.: Омеляненко Денис Олегович

Країна: Україна

РНОКПП: 3634714115

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 12:49:27
13.12.2024

Сертифікат виданий: "Дія". Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг

Серійний номер: 382367105294AF9704000000EF5A070009B10B03

Тип носія особистого ключа: ЗНКІ криптомодуль ІІТ Грядя-301

Серійний номер носія особистого ключа: Не визначено

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Кваліфікований

Тип контейнера: Підпис та дані в одному файлі (CAAdES enveloped)

Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAAdES-X Long)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2024.11.25 13:00